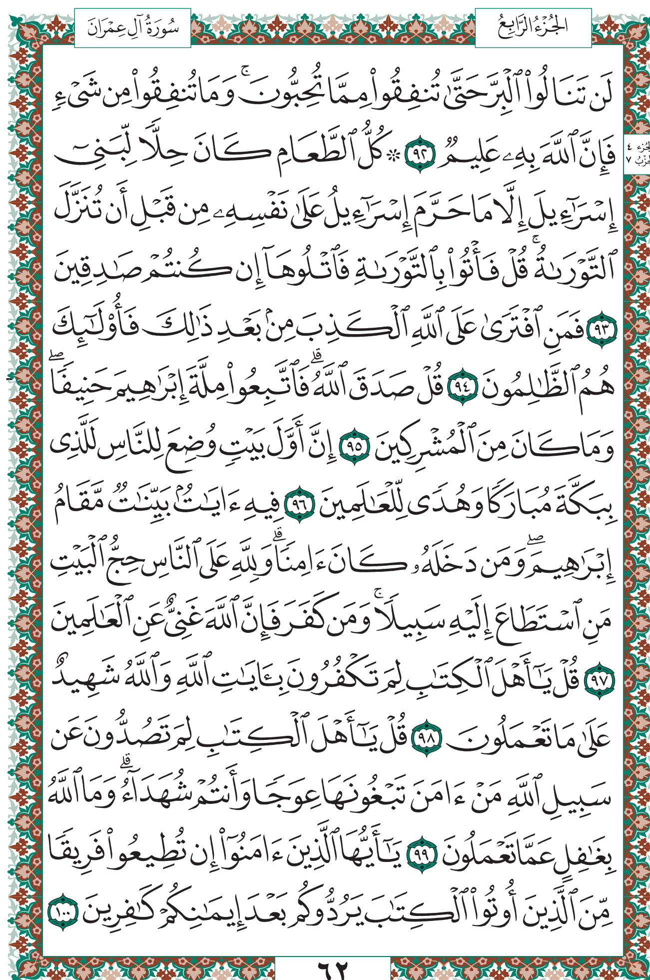


(92) Эй мӯъминон, ҳеҷ гоҳ ба подоши аҳли некон ва дараҷаи онҳо намерасед то он ки дар роҳи Худо аз молҳои дӯст медоштаатон харҷ кунед. Ва ҳар чиро новобаста аз кам ё зиёд будани он харҷ мекунед, пас бегумон Аллоҳ (ч) Донандаи мақсад ва амалҳои шумост. Ба ҳар кас дар ивази кирдораш подош хоҳад дод.

(93) Тамоми навъи хӯрданиҳои пок барои Фарзандони Яъқуб ҳалол буда, ҳеҷ чиз бар онҳо манъ набуд, магар он чи Яъқуб қабл аз нузули Таврот бар хеш ҳаром гардонид. Даъвои яҳудиҳо, ки гӯё ҳаром сохтани Яъқуб дар Таврот мавҷуд буд, асос надорад. Эй Паёмбар, ба онҳо бигӯ: "**Агар дар даъвои худ содиқ ҳастед, пас Тавротро ҳозир намоед ва онро бихонед.**"

Яҳудиҳо дар иҷрои ин пешниҳод мағлуб шуданд ва даъвои хешро исбот карда натавонистанд. Ин мисол далели он аст, ки онҳо нисбат ба Таврот дурӯғ бофта, лафзу мазмуни онро таҳриф намуданд.

(94) Пас, ҳар ки баъд аз ошкор гаштани ҳуҷҷат дар ҳаққи Аллоҳ (ч) дурӯғ бофад, ки гӯё он чи Яъқуб (а) барои худ ҳаром карда аст, ҳукми шахсиаш буда, ҳукми Худо набуд, пас ин ҷамоа ба сабаби он ки ҳақро баъди ошкоршавиаш тарк карданд, дар ҳаққи худ зулм намудаанд.

(95) Эй Паёмбар, бигӯ: "**Аллоҳ (ч) дар мавриди ахбори марбут ба Яъқуб, Китобҳои нозилкарда ва аҳкомаш рост гуфта аст. Пас аз дини Иброҳим (а), ки аз тамоми динҳо ба сӯи Ислом моил буда ва ҳаргиз чизеро ба Аллоҳ (ч) шарик насохта аст, пайравӣ кунед.**"

(96) Ҳамоно нахустин хонае, ки барои тамоми мардум ба мақсади ибодат бино шуда аст, Хонаи муқаддаси Худо, воқеъ дар Маккаи Мукаррама буда, макони муборакi дорои манфиатҳои диниву дунявӣ ва раҳнамои кулли ҷаҳониён аст.

(97) Дар он Хона ба мисли оинҳои ҳаҷ, нишонаҳои равшанест, ки шарофат ва фазилати онро нишон медиҳад. Аз ҷумлаи он аломатҳо сангест, ки Иброҳим (а) ҳангоми бардоштани девори Каъба рӯи он истода аст. Ва инчунин ҳар ки ба он Хона дароядп, дар амон буда, тарс аз вуҷудаш дур шуда, озор намебинад. Ва қасд кардани Хонаи Каъба, ба мақсади адои оинҳои ҳаҷ бар мардум, бар он кас, ки кудрати ба онҷо рафтанро дорад, фарзи илоҳӣ аст. Ва ҳар ки ба фарзияти зиёрати Хонаи Худо кофир гардад, пас ҳатман Аллоҳ (ч) аз вай ва аз кулли ҷаҳониён Бениёз аст.

(98) Эй Паёмбар, бигӯ: "**Эй яҳуду насорои аҳли Китоб, чаро ҳуҷҷатҳои тасдиққунандаи сидқи Паёмбари охирзамон, аз ҷумла ҳуҷҷатҳои дар Тавроту Инҷил оиди ин омадаро инкор мекунед?! Ва Аллоҳ (ч) аз ин амали шумо огоҳӣ буда, бар он Шоҳид аст. Дар бадали он ба шумо подош хоҳад дод.**"

(99) Эй Паёмбар, бигӯ: "**Эй яҳуду насорои аҳли Китоб, чаро аз дини Аллоҳ (ч) мардуми ба он гаравидаро манъ мекунед, барои ин дин моилшавӣ аз ҳақ ба ботил ва барои диндорон гумроҳиро металабед ва ҳол он ки шумо шоҳид ҳастед, ки ин роҳ ҳақ буда, тасдиққунандаи Китобҳои шумост?! Ва он чи шумо аз куфр ва манъи мардум аз роҳи Аллоҳ (ч) анҷом медиҳед, Аллоҳ (ч) аз он ғофил нест ва дар ивази он ҷазоятон хоҳад дод.**"

(100) Эй касоне, ки ба Аллоҳ (ч) имон овардаед ва аз Паёмбараш пайравӣ кардаед, агар иддае аз яҳуду насорои аҳли Китобро дар он чи мегӯянд, итоат кунед ва андешаи онҳоро дар он чи мепиндоранд, пазиред, аз сабаби он ки ин гурӯҳ мубталои ҳасад ва залолат ҳастанд, шуморо баъд аз имон оварданатон ба сӯи куфр бармегардонанд.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Яҳудиҳо нисбат ба Худову паёмбарон дурӯғ мебофтанд. Аз ҷумла онҳо даъво доштанд он таомҳое, ки Яъқуб (а) барои худ ҳаром карда аст, Таврот ҳукми онро фуруд оварда аст;

2.Муқаддастарин ва мушаррафтарин ибодатгоҳ Хонаи Каъба аст. Он нахустин Хонаест, ки хос барои ибодат бино гашта, инчунин хусусиятҳое дорад, ки дигар маконҳои ибодат онро надоранд;

3.Аллоҳ (ч) ҳатмӣ будани зиёрати Хонаи Каъбаро бо қатъитарин лафзҳо баён намуд, то ҳукми фарзии он бештару беҳтар ифода гардад.

وَكَيۡفَ تَكۡفُرُونَ وَأَنتُمۡ تُتۡلَىٰ عَلَيۡكُمۡ ءَايَٰتُ ٱللَّهِ وَفِيكُمۡ
رَسُولُهُۥۗ وَمَن يَعۡتَصِم بِٱللَّهِ فَقَدۡ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ١٠١
يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم
مُّسۡلِمُونَ ١٠٢ وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعٗا وَلَا تَفَرَّقُواْۚ وَٱذۡكُرُواْ
نِعۡمَتَ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ إِذۡ كُنتُمۡ أَعۡدَآءٗ فَأَلَّفَ بَيۡنَ قُلُوبِكُمۡ
فَأَصۡبَحۡتُم بِنِعۡمَتِهِۦٓ إِخۡوَٰنٗا وَكُنتُمۡ عَلَىٰ شَفَا حُفۡرَةٖ مِّنَ
ٱلنَّارِ فَأَنقَذَكُم مِّنۡهَاۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمۡ ءَايَٰتِهِۦ لَعَلَّكُمۡ
تَهۡتَدُونَ ١٠٣ وَلۡتَكُن مِّنكُمۡ أُمَّةٞ يَدۡعُونَ إِلَى ٱلۡخَيۡرِ وَيَأۡمُرُونَ
بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَيَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِۚ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ١٠٤
وَلَا تَكُونُواْ كَٱلَّذِينَ تَفَرَّقُواْ وَٱخۡتَلَفُواْ مِنۢ بَعۡدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلۡبَيِّنَٰتُۚ
وَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ١٠٥ يَوۡمَ تَبۡيَضُّ وُجُوهٞ وَتَسۡوَدُّ
وُجُوهٞۚ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ٱسۡوَدَّتۡ وُجُوهُهُمۡ أَكَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡ
فَذُوقُواْ ٱلۡعَذَابَ بِمَا كُنتُمۡ تَكۡفُرُونَ ١٠٦ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ ٱبۡيَضَّتۡ
وُجُوهُهُمۡ فَفِي رَحۡمَةِ ٱللَّهِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ١٠٧ تِلۡكَ ءَايَٰتُ
ٱللَّهِ نَتۡلُوهَا عَلَيۡكَ بِٱلۡحَقِّۗ وَمَا ٱللَّهُ يُرِيدُ ظُلۡمٗا لِّلۡعَٰلَمِينَ ١٠٨

(101) Ва чӣ гуна баъд аз имон овардан ба Аллоҳ (ч) кофир мешавед ва ҳол он ки бузургтарин сабаби устуворӣ дар имон бо шумост, оятҳои Аллоҳ (ч) бар шумо тиловат мешавад ва Паёмбараш Муҳаммад (с) онро бароятон баён месозад?! Ва ҳар ки ба Китоби Аллоҳ (ч) ва суннати Паёмбар (с) чанг занад, пас ҳатман Аллоҳ (ч) ба ӯ тавфиқи ҳидоят ба рости ростро медиҳад.

(102) Эй касоне, ки ба Аллоҳ (ч) имон доред ва аз Паёмбараш пайравӣ мекунед, аз Аллоҳ (ч) бо иҷрои дастурот ва шукри неъматҳо ба таври шоистаи аз Ӯ тарсидан битарсед ва то дами вопасин бар дини хеш чанг бизанед ва танҳо мусалмон бимиред.

(103) Ва эй аҳли имон, ҳамагӣ ба Китоби Худо ва суннати Паёмбар (с) чанг бизанед ва коре накунед, ки дучори парокандагӣ гардед ва инъоми Аллоҳ (ч)-ро бар хештан ба хотир оред, он гоҳ, ки пеш аз зуҳури Ислом душмани ҳам будед, бо сабабҳои андак алайҳи якдигар меҷангидед. пас, Аллоҳ (ч) аз баракати Ислом миёни дилҳоятон улфат эҷод намуда, шуморо муттаҳид сохт, пас бо лутфи Ӯ бо ҳамдигар бародарони динӣ шудед. Ба якдигар шафқат ва хайрхоҳӣ мекунед ва пеш аз зуҳури Ислом ба иллати куфр варзидан дар лабаи чуқурии оташи ҷаҳаннам қарор дошта, ба он ворид гаштанатон наздик буд. Пас Аллоҳ (ч) шуморо бо неъмати Ислом наҷот дод ва ба сӯи имон раҳнамоӣ намуд. Аллоҳ (ч) бароятон ҳамин гуна аз оятҳои Худ чизҳои дар дунёву охират судмандро баён мекунад, то ба сӯи роҳи рост ҳидоят шавед.

(104) Ва эй аҳли имон, бояд аз шумо гурӯҳе бошанд, ки мардумро ба сӯи гуфтору кирдори неки дӯстдоштаи Худо даъват намоянд ва ба гуфтору кирдори аз рӯи шариат ва ақли солим писандида амр кунанд ва аз гуфтору кирдори аз рӯи шариат ва ақли солим нописанд манъ намоянд ва ин гурӯҳ дар дунёву охират растагорони ҳақиқӣ ҳастанд.

(105) Ва эй мӯъминон, ба монанди аҳли Китоб набошед, ки баъд аз он ки ба онҳо аз сӯи Аллоҳ (ч) оятҳои равшан омад, пароканда гашта, ба гурӯҳҳои гуногун ҷудо шуданд ва дар динашон ихтилоф намуданд. Ва барои ин тоифа аз сӯи Аллоҳ (ч) азоби бузург аст.

(106) Ин азоби бузург бар онҳо рӯзи қиёмат воқеъ мегардад, он гоҳ, ки чеҳраҳои мӯъминон аз шиддати хурсандӣ ва хушбахтӣ сафед ва чеҳраҳои кофирон аз шиддати ғамнокӣ ва бадбахтӣ сиёҳ мешавад. Пас аммо касоне, ки он рӯз чеҳраҳояшон сиёҳ гардад, бо сарзаниш ба онҳо гуфта мешавад: **"Оё баъд аз он ки имон оварда, бо Аллоҳ (ч) паймон бастед, ки чизеро ба Ӯ шарик намесозед, кофир шудед ва аҳди худро шикастед?! Пас ба сабаби кофир шуданатон азоберо, ки Аллоҳ (ч) барои шумо омода карда аст, бичашед."**

(107) Ва аммо касоне, ки чеҳраҳояшон он рӯз сафед гардад, пас дар ҷаннати илоҳӣ қарор мегиранд.[1] Онҳо дар он ҷаннати безавол ҷовидон мемонанд.

(108) Эй Паёмбар, ин оятҳои илоҳиро, ки шомили ваъдаи ҷазои нек ва бад аст, бо ростӣ дар ахбор ва адолат дар аҳком бароят мехонем. Ва Аллоҳ (ч) нисбат ба касе аз ҷаҳониён зулм кардан намехоҳад ва ҳеҷ касро ҷуз дар ивази амалаш ҷазо намедиҳад.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

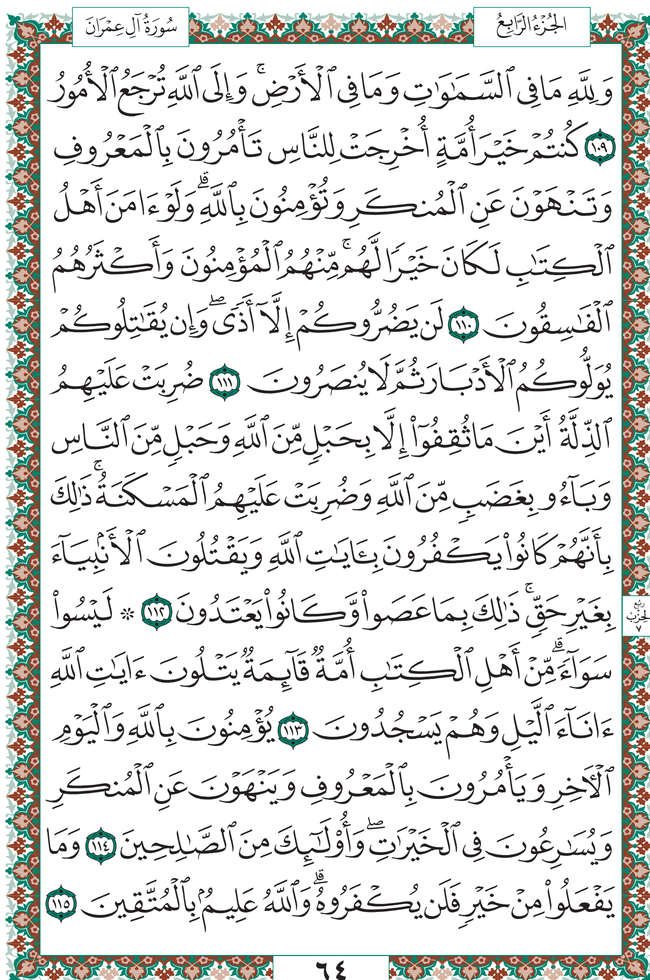
1.Пайравӣ аз хоҳишҳои аҳли Китоб шахсро ба залолат ва дурӣ аз роҳи Худо мебарад;

2.Чанг задан ба раҳнамоии Қуръону суннат бузургтарин василаи устуворӣ бар ҳақ ва эмин мондан аз залолату парокандагӣ аст;

3.Парокандагӣ ва ихтилофи мусалмонон дар бораи масоили эътиқодӣ ба парокандагӣ ва ихтилофи аҳли Китоб монанд аст;

4.Амри маъруф ва наҳйи мункар фарз аст, зеро растагории уммати исломӣ ба ин ду вобаста буда, иҷрои ин масъулият аломати фарқ доштани онҳо аз дигар умматҳост.

1. Мурод аз калимаи "رحمة" ҷаннат аст. (**Мутарҷим**)



(109)Ва он чи дар осмонҳо ва он чи дар замин вуҷуд дорад, аз рӯи офариниш, моликият ва тадбир танҳо аз Аллоҳ (ч) аст. Ва фарҷоми кори ҳамаи бандагонаш фақат ба сӯи Ӯст. Баъд аз он ба ҳар кас тибқи шоистагиаш подош медиҳад.
(110)Эй уммати Муҳаммад (с), шумо дар боби имону амал аз байни ҳамаи умматҳо беҳтарин уммате ҳастед, ки Аллоҳ (ч) шуморо барои нафъи мардум берун сохта аст. Мардумро ба гуфтору кирдори шаръан ва ақлан писандида амр ва аз гуфтору кирдори шаръан ва ақлан зишт наҳй мекунед ва ба Аллоҳ (ч) имони амалии қатъӣ меоред. Ва агар яҳуду насорои аҳли Китоб ба Муҳаммад (с) имон меоварданд, ин дар дунёву охират барояшон беҳтар буд. Аз аҳли Китоб ба дини ӯ теъдоди андакашон имон доранд ва бештарашон аз он хориҷанд.
(111)Эй мӯъминон, аз сӯи аҳли Китоб нисбат ба шумо ҳар қадар душманӣ анҷом ёбад, ҳеҷ гоҳ дар дину ҷонатон зиён намерасонанд, магар он ки бо забонашон шуморо бо таъна задани динатон, тамасхур ва ғайра озор медиҳанд ва агар ба муқобилатон биҷанганд, аз наздатон шикаст хӯрда, пушт мегардонанд, сипас бар зидди шумо нусрат дода намешаванд.
(112)Бар яҳудиҳо ҳар ҷо пайдо шаванд, хорӣ ва беарзишӣ иҳота гардонида шуда, шомили ҳолашон гашта, дар амон нестанд, магар бо паймон ё амони аз ҷониби Аллоҳ (ч) ё мардум ба онҳо додашуда. Ва яҳудиҳо бо ғазаби Аллоҳ (ч) бозгаштанд. Ва аз ҳар тараф ҳоҷатмандию фақр иҳотагарашон қарор дода шуда аст. Ин ба сабаби он аст, ки онҳо ба оятҳои Аллоҳ (ч) доим кофир мешуданд ва паёмбаронро зулман мекуштанд. Сабаби дигар дар он аст, ки онҳо нисбат ба амри Худо ва паёмбаронаш нофармонӣ мекарданд ва доим аз марзи гузоштаи Худо мегузаштанд.

Чун Аллоҳ (ч) дар ояти мазкур ҳолати аксари аҳли Китобро баён намуд, дар ояти зерин ҳолати гурӯҳи бар ҳақиқат устуворашонро зикр карда гуфт:
(113)Ҳамаи аҳли Китоб баробар нестанд, балки аз онҳо гурӯҳе ҳаст, ки бар дини Аллоҳ (ч) устуворанд, дастурашро иҷро мекунанд. Онҳо дар соатҳои шаб дар ҳолати адои намоз оятҳои Аллоҳ (ч)-ро мехонанд.

Ин гурӯҳ пеш аз биъсати Паёмбар (с) гузаштаанд. Аммо ҳар ки аз ин онҳо дар замони Паёмбар (с) зиндагӣ карда бошад, ба он кас имон оварда аст.
(114)Онҳо ба Аллоҳ (ч) ва рӯзи охират қотеона имон меоранд ва мардумро ба некӣ амр ва аз бадӣ наҳй мекунанд ва ба иҷрои амалҳои хайр шитофта, мавсимҳои тоатро ғанимат мешуморанд. Ва ин гурӯҳи тавсифшуда аз ҷумлаи бандагони дорои ният ва амали солеҳанд.
(115)Ва он чи онҳо аз некӣ, сарфи назар аз кам ё зиёд будани он анҷом медиҳанд, пас ҳаргиз савобаш зоеъ ва ноқис сохта намешавад. Ва Аллоҳ (ч) бандагони анҷомдиҳандаи амр ва парҳезкунанда аз наҳйи ботақворо медонад. Ҳеҷ чиз аз Ӯ пинҳон намемонад ва ба парҳезкорон дар ивази кирдорҳои некашон подош хоҳад дод.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Бузургтарин сифате, ки уммати исломиро баъд аз имон овардан аз дигар умматҳо ҷудо сохта, уммати беҳтарин карда аст, иҷрои масъулияти амри маъруфу наҳйи мункар мебошад;

2.Худо бар яҳудиҳо ба сабаби фосиқӣ, аз дин рӯй гардонидан ва ба аҳди хеш вафо накарданашон ҳукми хорӣ ва беқадрӣ намуда аст;

3.Ҳамаи аҳли Китоб яксон нестанд, балки баъзеашон фармони Худоро ба ҷо меоранд, аз динаш пайравӣ мекунанд ва аз марзаш намегузаранд. Инҳо соҳиби савоби бузург мегарданд. Манзур аз аҳли Китоб дар ин оятҳо шахсоне ҳастанд, ки пеш аз биъсати Паёмбар (с) гузаштаанд.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَن تُغۡنِيَ عَنۡهُمۡ أَمۡوَٰلُهُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُهُم مِّنَ
ٱللَّهِ شَيۡـٔٗاۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۚ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ١١٦
مَثَلُ مَا يُنفِقُونَ فِي هَٰذِهِ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا كَمَثَلِ رِيحٖ فِيهَا
صِرٌّ أَصَابَتۡ حَرۡثَ قَوۡمٖ ظَلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ فَأَهۡلَكَتۡهُۚ وَمَا
ظَلَمَهُمُ ٱللَّهُ وَلَٰكِنۡ أَنفُسَهُمۡ يَظۡلِمُونَ ١١٧ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ
ءَامَنُواْ لَا تَتَّخِذُواْ بِطَانَةٗ مِّن دُونِكُمۡ لَا يَأۡلُونَكُمۡ خَبَالٗا
وَدُّواْ مَا عَنِتُّمۡ قَدۡ بَدَتِ ٱلۡبَغۡضَآءُ مِنۡ أَفۡوَٰهِهِمۡ وَمَا تُخۡفِي
صُدُورُهُمۡ أَكۡبَرُۚ قَدۡ بَيَّنَّا لَكُمُ ٱلۡأٓيَٰتِۖ إِن كُنتُمۡ تَعۡقِلُونَ ١١٨
هَٰٓأَنتُمۡ أُوْلَآءِ تُحِبُّونَهُمۡ وَلَا يُحِبُّونَكُمۡ وَتُؤۡمِنُونَ بِٱلۡكِتَٰبِ
كُلِّهِۦ وَإِذَا لَقُوكُمۡ قَالُوٓاْ ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوۡاْ عَضُّواْ عَلَيۡكُمُ
ٱلۡأَنَامِلَ مِنَ ٱلۡغَيۡظِۚ قُلۡ مُوتُواْ بِغَيۡظِكُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمُۢ بِذَاتِ
ٱلصُّدُورِ ١١٩ إِن تَمۡسَسۡكُمۡ حَسَنَةٞ تَسُؤۡهُمۡ وَإِن تُصِبۡكُمۡ
سَيِّئَةٞ يَفۡرَحُواْ بِهَاۖ وَإِن تَصۡبِرُواْ وَتَتَّقُواْ لَا يَضُرُّكُمۡ كَيۡدُهُمۡ
شَيۡـًٔاۗ إِنَّ ٱللَّهَ بِمَا يَعۡمَلُونَ مُحِيطٞ ١٢٠ وَإِذۡ غَدَوۡتَ مِنۡ أَهۡلِكَ
تُبَوِّئُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ مَقَٰعِدَ لِلۡقِتَالِۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ١٢١

(116) Бешак, касоне, ки ба Аллоҳ ва паёмбаронаш кофир шудаанд, ҳаргиз на молҳо ва на фарзандонашон аз онҳо аз азоби илоҳӣ чизеро дур ва раҳматашро ҷалб карда наметавонад, балки баръакс сабаби афзун шудани азобу ҳасраташон мегардад. Ва ин тоифа бошандагони дӯзах ҳастанд. Онҳо дар онҷо абадӣ мемонанд.

(117) Сифати он чи ин кофирон дар ин дунё дар роҳҳои хайр сарф мекунанд ва аз он мунтазири подошанд, ба монанди сифати бодест, ки дар он сардии сахт аст, он бод ба киштзори қавме расида аст, ки он қавм бо анҷоми гуноҳ ва ғайра нисбат ба хештан зулм кардаанд, пас он киштзорро нобуд сохта аст, ҳол он ки соҳибонаш аз он умеди зиёд доштанд. Чунончи боди тавсифшуда киштзорро нобуд кунонида ва соҳибонаш аз он суде нагирифтанд, ҳамин гуна куфр савоби амалҳоро барбод дода, кофирон дар рӯзи қиёмат аз корҳои некашон баҳра намебаранд. Ва Аллоҳ (ҷ) дар ҳаққи онҳо зулм накарда аст, Ӯ аз ситамкорӣ пок аст, валекин худи онҳо бо куфр варзидан бар ҷонашон ситам кардаанд.

(118) Эй он касоне, ки ба Аллоҳ (ҷ) имон овардаед ва аз Паёмбараш пайравӣ намудаед, аз ғайри мӯъминон барои хеш дӯстони маҳрами рози баргузида, ки онҳоро аз асрор ва ҳолатҳои хусусиатон огоҳ созед, нагиред. Зеро онҳо дар зарар додани шумо ва табоҳ шудани аҳволатон кӯтоҳӣ намекунанд. Доим орзӯи рух додани ҳолатеро доранд, ки шумо дучори зиён ва ранҷ шавед. Бегумон душманӣ ва нафрати онҳо нисбат ба шумо аз забонашон бо таъна задани дин, эҷоди тафриқа ва кашфи розҳоятон ошкор шуда аст ва он адоватеро, ки дар қалбашон нисбат ба шумо пинҳон медоранд, аз душмании аз забонашон ошкоргашта ба маротиб бузургтар аст. Эй мӯъминон, бешубҳа, Мо барои шумо вобаста ба манфиатҳои динӣ ва дунявӣ оятҳои возеҳро баён намудем, агар шумо раҳнамоиҳои нозилсохтаи Парвардигоратонро бифаҳмед.

(119) Огоҳ бошед! Эй мӯъминон, шумо ин қавмро дӯст медоред, ба онҳо некӣ мехоҳед ва онҳо шуморо дӯст намедоранд, ба шумо хайрхоҳ нестанд, балки нисбататон душманӣ доранд ва шумо ба тамоми Китобҳои осмонӣ, аз ҷумла ба Китоби онҳо имон доред, аммо онҳо ба Қуръон имон надоранд ва чун бо шумо рӯбарӯ шаванд, бо забон “**Имон овардаем**” мегӯянд ва чун бо якдигар хилват кунанд, аз сабаби он ки шумо бо ҳамдигар муттаҳид буда, Ислом дорои иззат аст, аммо онҳо залиланд, аз рӯи андӯҳу ғазаб атрофи ангӯштонашонро мегазанд. Эй Паёмбар, ба онҳо бигӯ: “**Бар ҳамин ҳолати хеш боқӣ бимонед, то оқибат аз шиддати андӯҳу ғазаб бимиред.**” Албатта, Аллоҳ (ҷ) он чиро дар қалб аз имону куфр ва некию бадӣ мавҷуд аст, медонад.

(120) Эй аҳли имон, агар ба шумо неъмате аз пирӯзӣ алайҳи душман ва афзун гаштани молу фарзандонатон бирасад, онҳоро ғам фаро мегирад ва бадҳол мешаванд ва агар ба шумо мусибате аз пирӯзии душман ва кам шудани молу фарзандонатон бирасад, аз ин ҳолати шумо хушҳол мегарданд. Ва агар дар баробари фармонҳо ва тақдири Худо сабр кунед ва аз хашмаш бипарҳезед, макр ва озори душманон ба шумо зарар намерасонад. Ҳамоно Аллоҳ (ҷ) макреро, ки анҷом медиҳанд, иҳотакунанда буда, маккоронро ноком мегардонад.

(121) Ва эй Паёмбар, ёд кун он замонеро, ки дар ҷанги Уҳуд барои набарди мушрикон дар оғози рӯз аз Мадина берун шуда, ба таъйини мавзеъҳои ҷангидани мӯъминон шурӯъ карда, ҷои ҳар касро мушаххас намудӣ. Ва Аллоҳ (ҷ) Шунавандаи гуфторҳо, Донандаи кирдорҳои шумост.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Аллоҳ (ҷ) мӯъминонро аз дӯстӣ бо кофирон ва аз ин ки онҳоро маҳрами рози худ қарор дода, асрору аҳволи аҳли имонро барояшон кашф созанд, манъ намуда аст;

2.Баъзе аз намунаҳои адовати кофирон ба мӯъминон он аст, ки агар ба аҳли имон неъмате расад, ғамгин мешаванд, аммо дар сурати дучор гаштани онҳо ба мусибат хушҳол мегарданд;

3.Роҳи пешгирӣ аз дасисаи кофирон сабр, адами изҳори тарс, парҳезкорӣ ва истифодаи қонунҳои пирӯзӣ аст.

إِذۡ هَمَّت طَّآئِفَتَانِ مِنكُمۡ أَن تَفۡشَلَا وَٱللَّهُ وَلِيُّهُمَاۗ وَعَلَى ٱللَّهِ
فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ١٢٢ وَلَقَدۡ نَصَرَكُمُ ٱللَّهُ بِبَدۡرٖ وَأَنتُمۡ أَذِلَّةٞۖ
فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ ١٢٣ إِذۡ تَقُولُ لِلۡمُؤۡمِنِينَ
أَلَن يَكۡفِيَكُمۡ أَن يُمِدَّكُمۡ رَبُّكُم بِثَلَٰثَةِ ءَالَٰفٖ مِّنَ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ
مُنزَلِينَ ١٢٤ بَلَىٰٓۚ إِن تَصۡبِرُواْ وَتَتَّقُواْ وَيَأۡتُوكُم مِّن فَوۡرِهِمۡ
هَٰذَا يُمۡدِدۡكُمۡ رَبُّكُم بِخَمۡسَةِ ءَالَٰفٖ مِّنَ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ مُسَوِّمِينَ
١٢٥ وَمَا جَعَلَهُ ٱللَّهُ إِلَّا بُشۡرَىٰ لَكُمۡ وَلِتَطۡمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِۦۗ
وَمَا ٱلنَّصۡرُ إِلَّا مِنۡ عِندِ ٱللَّهِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَكِيمِ ١٢٦ لِيَقۡطَعَ طَرَفٗا
مِّنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَوۡ يَكۡبِتَهُمۡ فَيَنقَلِبُواْ خَآئِبِينَ ١٢٧
لَيۡسَ لَكَ مِنَ ٱلۡأَمۡرِ شَيۡءٌ أَوۡ يَتُوبَ عَلَيۡهِمۡ أَوۡ يُعَذِّبَهُمۡ فَإِنَّهُمۡ
ظَٰلِمُونَ ١٢٨ وَلِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۚ يَغۡفِرُ لِمَن
يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ١٢٩ يَٰٓأَيُّهَا
ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأۡكُلُواْ ٱلرِّبَوٰٓاْ أَضۡعَٰفٗا مُّضَٰعَفَةٗۖ
وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ١٣٠ وَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِيٓ أُعِدَّتۡ
لِلۡكَٰفِرِينَ ١٣١ وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ لَعَلَّكُمۡ تُرۡحَمُونَ ١٣٢

(122) Эй Паёмбар, воқеаи нисбат ба ду тоифаи мӯъминон /Бани Салима ва Бани Ҳориса/ рухдодаро ба хотир биёр. Он гоҳ, ки онҳо нотавон шуданд ва вақте мунофиқон аз майдони набард баргаштанд, онҳо низ қасди баргаштан карданд. Ва Аллоҳ (ч) Мададрасонашон буд. Дар ҷанг устуворашон сохт ва аз мақсадашон барнагардонид. Ва бояд мӯъминон дар ҳама ҳолат танҳо ба Аллоҳ (ч) такя намоянд.

(123) Ва бешубҳа, Аллоҳ (ч) шуморо дар ҷанги Бадр алайҳи мушрикон нусрат дод ва ҳол он ки шумо аз сабаби камии шумора ва таҷҳизоти ҷангӣ нотавон будед. Пас аз Аллоҳ (ч) битарсед, то шояд шукри неъматҳои Ӯро ба ҷо оред.

(124) Эй Паёмбар, он замонеро ба ёд биёр, ки чун мӯъминон дар ҷанги Бадр хабари ба мушрикон расидани қувваҳои мададрасонро шуниданд, ту бо мақсади собитқадам гардониданашон ба онҳо гуфтӣ: “**Оё бароятон басанда нест, ки Парвардигоратон шуморо бо сесад ҳазор фариштагони аз наздаш ба хотири қувват доданатон фуруд овардашуда кӯмак мекунад?!**”

(125) Оре, ин адади фариштагон бароятон басанда аст. Шуморо бо кӯмаки Парвардигор муждаи дигарест, ки агар дар набард сабр ва парҳезкорӣ кунед ва ба душманонатон ҳамин лаҳза мадад омада, сӯи шумо шитобанд, пас бегумон Парвардигоратон шуморо бо панҷ ҳазор фаришта дар ҳоле ки он фариштагон ҳам худ ва ҳам маркабҳояшонро бо нишонаи ошкори ҷанг аломатгузорӣ кардаанд, кӯмак менамоянд.

(126) Ва яқинан Аллоҳ (ч) ин имдод бо фариштагонро барои шумо хабари фараҳбахш гардонид ва то дилҳоятон бо он ором гирад ва илло пирӯзӣ дар асл бо мавҷудияти асбоби маъруфаш сурат намегирад. Ва бегумон пирӯзӣ танҳо аз назди Аллоҳи Ғолиби Шикастнопазири дар тақдиру қонунгузорӣ Ҳаким ҳосил мешавад.

(127) Аллоҳ (ч) бо пирӯз гаштани шумо дар ҷанги Бадр хост як идда кофиронро бо роҳи кушташавӣ ҳалок созад ва як иддаи дигарро бо шикаст хӯрдан хору расво ва хашмгин гардонад, пас дар ҳолати нокомӣ ва зиллат баргарданд.

(128) Вақте Расули акрам (с) баъд аз ҳодисаи ҷанги Уҳуд дар ҳаққи раҳбарони мушрикон дуои ҳалок гаштанашонро карданд, Аллоҳ (ч) ба он кас гуфт: “**Аз кори онҳо чизе дар ихтиёри ту нест, балки он дар дасти Аллоҳ (ч) аст. Пас то вақте ки Аллоҳ (ч) байни шумо ҳукм кунад ё барояшон тавфиқи тавба дода, мусулмон шаванд ва ё бар куфрашон боқӣ монда, Аллоҳ (ч) онҳоро азоб диҳад, сабр бикун. Зеро онҳо бегумон золимони сазовори уқубат ҳастанд.**”

(129) Ва он чи дар осмонҳо ва он чи дар замин мавҷуд аст, аз рӯи офариниш, моликият, ҳукмфармоӣ ва тадбир танҳо аз Аллоҳ (ч) аст. Бо раҳматаш гуноҳони ҳар киро аз бандагон хоҳад, мағфират мекунад ва бо адолаташ ҳар киро хоҳад, азоб медиҳад. Ва Аллоҳ (ч) нисбат ба бандагони тавбакораш бағоят Бахшандаи Меҳрубон аст.

(130) Эй касоне, ки ба Аллоҳ (ч) имон овардаед ва аз Паёмбараш пайравӣ намудаед, чанд баробар аз сармояи қарздодаи хеш бештар рибо магиред, чунончи мардуми даврони ҷоҳилият ин корро мекарданд ва аз Аллоҳ (ч) бо иҷрои дастуроташ битарсед, то шояд дар дунёву охират ба хостаи неки худ ноил бишавед.

(131) Ва бо анҷоми ибодат ва тарки маъсият аз гирифтор шудан ба оташи дӯзах, ки Аллоҳ (ч) онро барои кофирон омода гардонида аст, парҳез намоед.

(132) Ва Аллоҳ (ч) ва Расулашро бо иҷро кардани дастуроташон итоат кунед, то шояд дар дунёву охират ба раҳмати илоҳӣ ноил шавед.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Ба хотири гирифтани ибрат ёдоварии неъмат ва мусибат раво аст;

2.Тақво ва сабр аз бузургтарин сабабҳои ҷалбсозандаи нусрат, раҳмат ва лутфи Парвардигор ба бандагон мебошад;

3.Ҳамаи корҳо дар ихтиёри Худо аст. Ҳар чи хоҳад, ҳукм мекунад. Мӯъмини воқеӣ таслими амр ва мутеи ҳукми Ӯ мегардад;

4.Ҳама навъи гуноҳ, аз ҷумла рибохӯрӣ, ба хусус дар ҳолатҳои душворӣ аз асоситарин омилҳои маҳрум шудан аз мадади Худо ҳисобида мешавад;

5.Дар васати оятҳои ҷанги Уҳуд зикри қазияи рибохӯрӣ ишора ба фарогирии Ислом ва алоқамандии қонунҳои он аст. Гоҳо ба ҳамин мақсад дар аснои баҳси як қонун мавзӯи дигар ворид мешавад.

* وَسَارِعُوٓا۟ إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ١٣٣ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ
فِى ٱلسَّرَّآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَٱلْكَٰظِمِينَ ٱلْغَيْظَ وَٱلْعَافِينَ
عَنِ ٱلنَّاسِ ۗ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلْمُحْسِنِينَ ١٣٤ وَٱلَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا۟
فَٰحِشَةً أَوْ ظَلَمُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا۟ ٱللَّهَ فَٱسْتَغْفَرُوا۟
لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلَّا ٱللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا۟ عَلَىٰ مَا
فَعَلُوا۟ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ١٣٥ أُو۟لَٰٓئِكَ جَزَآؤُهُم مَّغْفِرَةٌ مِّن
رَّبِّهِمْ وَجَنَّٰتٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ وَنِعْمَ
أَجْرُ ٱلْعَٰمِلِينَ ١٣٦ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا۟
فِى ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُكَذِّبِينَ
١٣٧ هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ١٣٨
وَلَا تَهِنُوا۟ وَلَا تَحْزَنُوا۟ وَأَنتُمُ ٱلْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ
١٣٩ إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ ٱلْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُۥ ۚ وَتِلْكَ
ٱلْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ ٱلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟
وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَآءَ ۗ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ ١٤٠

133 Ва бо анҷоми амалҳои нек ва навъҳои гуногуни ибодат ба сӯи наздикӣ ҷустан бо Аллоҳ (ч) бишитобед ва дар ин майдон бо якдигар рақобат намоед, то ба мағфирати бузурги Парвардигоратон ноил гардед ва вориди ҷаннате шавед, ки паҳноии он монанди паҳноии осмонҳо[1] ва замин аст. Худо онро барои бандагони парҳезкораш омода сохта аст.

134 Парҳезкорон касонеанд, ки молҳои худро дар ҳолати осонӣ ва душворӣ дар роҳи Худо харҷ мекунанд ва бо вуҷуди он ки қудрати ситонидани интиқомро доранд, ғазабашонро фурӯ мебаранд ва ҷурми шахсони дар ҳаққашон ситамкардаро афв менамоянд. Ва Аллоҳ (ч) бандагони некӯкори бо ин гуна ахлоқ оростаро дӯст медорад.

135 Ва онҳо касонеанд, ки чун муртакиби гуноҳони кабира шаванд ё бо содир намудани гуноҳони хурд бар хештан ситам кунанд, Аллоҳ таолоро зикр мекунанд ва таҳдиду ваъдаи Ӯро ба исёнкорону парҳезкорон ба ёд меоранд, пас бо надомат аз Аллоҳ (ч) сатри гуноҳон ва адами муҷозоташонро металабанд, зеро ҳеҷ кас ба ҷуз Аллоҳ (ч) гуноҳонро намебахшад ва бар гуноҳонашон пофишорӣ намекунанд ва онҳо ба яқин медонанд, ки гунаҳкоранд ва танҳо Аллоҳ (ч) гуноҳонро мағфират менамояд.

136 Подоши ин тоифаи тавсифшуда он аст, ки Аллоҳ (ч) гуноҳонашонро пӯшонида, онро мебахшад ва барои онҳо дар охират боғҳоест, ки аз зери қасрҳои он рӯдҳо ҷорӣ буда, дар онҷо ҷовидон мемонанд. Ва подоши бандагони анҷомдиҳандаи ибодати Худо ниҳоят нек аст.

137 Вақте мӯъминон рӯзи ҷанги Уҳуд бо ҳаводиси сахт озмоиш шуданд, Аллоҳ (ч) барои баёни таъзия ва тасаллии хотир ба онҳо гуфт: **“Қонунҳои Худо дар бораи он ки баъд аз омадани озмоишҳо кофиронро ҳалок сохта, мӯъминонро нусрат медиҳад, қабл аз шумо гузашта аст. Пас дар замин сайру гашт кунед, пас бо ибрат назар намоед, ки оқибати такзибгарони Худову паёмбаронаш бо чӣ анҷомид. Манзилҳояшон холӣ ва салтанату дороиашон нобуд шуд.”**

138 Ин Қуръони маҷид барои тамоми мардум баёнгари ҳақиқату ҳушдордиҳанда аз ботил ва далолат ба сӯи ҳидоят ва боздорандаи парҳезкорон аз роҳи нодуруст аст. Чунки бандагони ботақво аз ҳидоят ва иршодоти Қуръони карим манфиат мебаранд.

139 Ва эй мӯъминон, нотавон мабошед ва барои он чи рӯзи ҷанги Уҳуд ба шумо расида аст, ғамгин нагардед, зеро ин гуна ҳолат ба шумо зебанда нест. Ва агар ба Аллоҳ (ч) ва ваъдаи ба бандагони парҳезкор додааш имон доред, пас шумо бо имони хеш, ёрии илоҳӣ ва умедворӣ ба нусрати Ӯ аз дигарон бартар ва ғолиб ҳастед.

140 Эй мӯъминон, агар рӯзи ҷанги Уҳуд ба шумо захму куштор расида аст, пас рӯзи ҷанги Уҳуд ба кофирон низ монанди он расида буд. Ва Мо бо ҳикматҳои зиёд ин рӯзҳоро миёни мардуми мӯъмину кофир бо он чи аз пирӯзӣ ва шикаст хоҳем, гардиш дода, даст ба даст мегардонем. Аз ҷумлаи ҳикматҳои Парвардигор он аст, ки дар чунин рухдодҳо мӯъминони воқеӣ аз мунофиқон ҷудо мешаванд ва баъзе аз бандагони баргузидаи илоҳӣ ба дараҷаи шаҳодат ноил мегарданд. Ва Аллоҳ (ч) бандагони бо тарки ҷиҳод бар ҷони хештан ситамкунандаро дӯст намедорад.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Оятҳои карима бандагонро тарғиб мекунад, ки бо ғанимат шумурдани вақтҳо ва қабл аз фавт шудани фурсатҳои ибодат ба анҷоми аъмоли нек бишитобанд;

2.Дар ҳама ҳолат харҷи мол, фурӯ бурдани ғазаб, бахшидани ҷурми мардум ва эҳсон ба халқи Худо аз сифатҳои бандагони парҳезкор буда, бо он ба вуруди ҷаннат сазовор мегарданд;

3.Барои шахси соҳибхирад дар бораи аҳволи умматҳои гузашта андешидан аз муҳимтарин василаи панду ибрат мебошад.

1. Зикри паҳноии осмонҳо ва замин дар ин ояти карима бар асоси равиши баёни мардуми араб дар ифодаи вусъати чизе омадаа аст. Вақте арабҳо мехостанд шиддати паҳноии чизеро баён кунанд, мегуфтанд, вусъати он монанди вусъати осмонҳо ва замин аст. Қуръони карим паҳноварии ҷаннатро бо назардошти ҳолати мухотаби хеш бо ҳамин равиш ифода карда аст, аммо ҳақиқати маъной он мурод нест. Яъне, андозаи вусъати ҷаннат маҳдуд ба паҳноии осмонҳову замин намебошад, балки манзур он аст, ки ҷаннат ниҳоят васеъ аст. (**Мутарҷим**)

وَلِيُمَحِّصَ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَيَمۡحَقَ ٱلۡكَٰفِرِينَ ١٤١ أَمۡ
حَسِبۡتُمۡ أَن تَدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ وَلَمَّا يَعۡلَمِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ
مِنكُمۡ وَيَعۡلَمَ ٱلصَّٰبِرِينَ ١٤٢ وَلَقَدۡ كُنتُمۡ تَمَنَّوۡنَ ٱلۡمَوۡتَ مِن
قَبۡلِ أَن تَلۡقَوۡهُ فَقَدۡ رَأَيۡتُمُوهُ وَأَنتُمۡ تَنظُرُونَ ١٤٣ وَمَا مُحَمَّدٌ
إِلَّا رَسُولٞ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِ ٱلرُّسُلُۚ أَفَإِيْن مَّاتَ أَوۡ قُتِلَ
ٱنقَلَبۡتُمۡ عَلَىٰٓ أَعۡقَٰبِكُمۡۚ وَمَن يَنقَلِبۡ عَلَىٰ عَقِبَيۡهِ فَلَن يَضُرَّ
ٱللَّهَ شَيۡـٔٗاۗ وَسَيَجۡزِي ٱللَّهُ ٱلشَّٰكِرِينَ ١٤٤ وَمَا كَانَ
لِنَفۡسٍ أَن تَمُوتَ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِ كِتَٰبٗا مُّؤَجَّلٗاۗ وَمَن يُرِدۡ
ثَوَابَ ٱلدُّنۡيَا نُؤۡتِهِۦ مِنۡهَا وَمَن يُرِدۡ ثَوَابَ ٱلۡأٓخِرَةِ نُؤۡتِهِۦ مِنۡهَاۚ
وَسَنَجۡزِي ٱلشَّٰكِرِينَ ١٤٥ وَكَأَيِّن مِّن نَّبِيّٖ قَٰتَلَ مَعَهُۥ
رِبِّيُّونَ كَثِيرٞ فَمَا وَهَنُواْ لِمَآ أَصَابَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَمَا ضَعُفُواْ
وَمَا ٱسۡتَكَانُواْۗ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلصَّٰبِرِينَ ١٤٦ وَمَا كَانَ قَوۡلَهُمۡ إِلَّآ أَن
قَالُواْ رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسۡرَافَنَا فِيٓ أَمۡرِنَا وَثَبِّتۡ أَقۡدَامَنَا
وَٱنصُرۡنَا عَلَى ٱلۡقَوۡمِ ٱلۡكَٰفِرِينَ ١٤٧ فَـَٔاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ ثَوَابَ
ٱلدُّنۡيَا وَحُسۡنَ ثَوَابِ ٱلۡأٓخِرَةِۗ وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ١٤٨

(141) Ва аз ҳикматҳои гардиш додан ва даст ба даст гардонидани рӯзҳо дар байни мӯъминону кофирон он аст, ки мӯъминон аз гуноҳ ва саффашон аз мунофиқон пок шавад ва то Парвардигор кофиронро ҳалок ва маҳв созад.
(142) Эй мӯъминон, оё гумон доред бидуни озмоиш ва сабр, ки муҷоҳидони ҳақиқатон ва бандагони дар мусибати роҳи Худо собир ба ҳамин васила ошкор мешаванд, дохили биҳишт мегардед?!
(143) Ва эй мӯъминон, ҳамоно шумо қабл аз он ки бо асбоби марг ва сахтии он рӯбарӯ шавед, мулоқоти кофиронро барои ноил гаштани дараҷаи шаҳодат /он гуна ки бародаронатон рӯзи ҷанги Бадр ба ин мақом расиданд/ орзӯ мекардед. Пас бегумон шумо рӯзи ҷанги Уҳуд дар ҳоле ки ошкор ба сӯи марг назар мекардед, он чиро орзӯ доштед, бо чашм дидед.

Вақте рӯзи ҷанги Уҳуд овоза шуд, ки гӯё Паёмбари Худо (с) кушта шудаанд, баъзеҳо аз идома додани набард ақибнишинӣ карданд ва Худо барои сарзанишашон ояти зеринро фуруд оварда гуфт:
(144) Ва Муҳаммад (с) ба мисли паёмбарони собиқ, ки баъзеашон вафот карданд ва баъзеашон кушта шуданд, паёмбаре беш нест. Оё агар ӯ вафот кунад ё кушта шавад, шумо аз дини хеш бармегардед ва ҷиҳодро тарк мекунед?! Ва ҳар ки аз шумо аз динаш бармегардад, пас ҳаргиз ба Аллоҳ (ҷ) чизе зарар намерасонад, зеро Ӯ Зоти Нерӯманди Ғолиби Мағлубнашаванда аст, балки вай ҷонашро дар маърази зиёни дунёву охират қарор дода, танҳо ба худ зиён меорад. Ва бегумон Аллоҳ (ҷ) ба бандагони сипосгузораш барои устуворӣ ва идома додани ҷиҳод беҳтарин подошро медиҳад.
(145) Ва касе ҷуз бо қазои Аллоҳ (ҷ) намемирад. Ҳар ҷондор вақте мемирад, ки муддати барояш ба таври дақиқ муқаддаршударо сипарӣ намояд, он муддат каму зиёд намешавад. Ва ҳар ки бо амалаш подоши дунёро бихоҳад, Мо аз дунё он андозаеро, ки барояш муқаддар аст, ба вай медиҳем, аммо дар охират ҳеҷ саҳме надорад ва ҳар ки бо амалаш дар охират подошро бихоҳад, ба вай аз подоши охират медиҳем. Ва бегумон Мо ба бандагони сипосгузорамон подоши бузург хоҳем дод.
(146) Ва аз зумраи паёмбарони Худо нафарони зиёде буданд, ки аз пайравонашон ҷамоатҳои бисёре бо онҳо алайҳи душман ҷангиданд. Пас барои он ки дар роҳи Худо ба онҳо куштору захм расида аст, тарсӯӣ накарданд ва аз ҷангидан алайҳи душман нотавон нашуданд ва тобеи онҳо нагаштанд, балки аз хеш сабр ва устуворӣ нишон доданд ва Худо бандагони дар душвориҳои роҳаш сабркунандаро дӯст медорад.
(147) Ва чун ба ин бандагони босабр ин озмоиш расид, суханашон танҳо ин буд: "**Эй Парвардигори мо, бароямон гуноҳонамон ва дар корамон аз ҳудуд таҷовуз карданамонро мағфират намо ва вақти мулоқот бо душман қадамҳоямонро устувор гардон ва моро бар қавми кофир нусрат бидеҳ.**"
(148) Пас Аллоҳ (ҷ) барояшон бо додани нусрат ва дар замин қудратманд гардонидан подоши дунёро ато намуд ва дар охират бо изҳори розигиаш ва неъматҳои безаволи ҷаннат подоши нек медиҳад. Ва Аллоҳ (ҷ) бандагони дар ибодату муомила некӯкорро дӯст медорад.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Озмоиш қонуни Парвардигор буда, ба ин восита муҷоҳидони содиқу собир аз дигарон ҷудо мешаванд;

2.Набояд ҷиҳод ва даъват дар роҳи Худо ба касе новобаста аз ҷойгоҳаш марбут сохта шавад, зеро бо аз байн рафтани он шахс даъват ва ҷиҳод қатъ мегардад;

3.Мӯҳлати ҳаёти мардум назди Худо собит ва тағйирнопазир аст. Ҳарис будан дар зинда мондан онро зиёд ва диловарӣ онро кам намекунад;

4.Мақсади мардум аз якдигар фарқ дорад. Баъзеҳо музди дунё ва баъзеи дигар подоши охиратро мехоҳанд ва ба ҳар кас тибқи ният ва амалаш подош дода мешавад.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن تُطِيعُواْ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ
يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰٓ أَعْقَٰبِكُمْ فَتَنقَلِبُواْ خَٰسِرِينَ
١٤٩ بَلِ ٱللَّهُ مَوْلَىٰكُمْ ۖ وَهُوَ خَيْرُ ٱلنَّٰصِرِينَ ١٥٠ سَنُلْقِى
فِى قُلُوبِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱلرُّعْبَ بِمَآ أَشْرَكُواْ بِٱللَّهِ
مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِۦ سُلْطَٰنًا ۖ وَمَأْوَىٰهُمُ ٱلنَّارُ ۚ وَبِئْسَ
مَثْوَى ٱلظَّٰلِمِينَ ١٥١ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ ٱللَّهُ
وَعْدَهُۥٓ إِذْ تَحُسُّونَهُم بِإِذْنِهِۦ ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا فَشِلْتُمْ
وَتَنَٰزَعْتُمْ فِى ٱلْأَمْرِ وَعَصَيْتُم مِّنۢ بَعْدِ مَآ أَرَىٰكُم
مَّا تُحِبُّونَ ۚ مِنكُم مَّن يُرِيدُ ٱلدُّنْيَا وَمِنكُم مَّن
يُرِيدُ ٱلْءَاخِرَةَ ۚ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ ۖ
وَلَقَدْ عَفَا عَنكُمْ ۗ وَٱللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ
١٥٢ ۞ إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُۥنَ عَلَىٰٓ أَحَدٍ ربع الحزب
وَٱلرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِىٓ أُخْرَىٰكُمْ فَأَثَٰبَكُمْ
غَمًّۢا بِغَمٍّ لِّكَيْلَا تَحْزَنُواْ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا
مَآ أَصَٰبَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ١٥٣

(149) Эй мӯъминон! Агар аз кофирони яҳуду насоро ва мушрикон дар залолате, ки ба он фармонатон медиҳанд, итоат кунед, шуморо баъд аз имон ба ҳолати куфри қаблӣ бармегардонанд, пас дар дунёву охират зиёнкор мегардед.

(150) Ин кофирон ҳеҷ гоҳ дар сурати аз онҳо итоат карданатон ба шумо кӯмак карда наметавонанд, балки алайҳи душманонатон танҳо Аллоҳ (ҷ) Мададгори шумост. Аз ин рӯ, фақат Ӯро итоат кунед. Ва Ӯ беҳтарини мададрасонҳо аст. Баъди мадади илоҳӣ ба ҳеҷ кас ниёзманд намешавед.

(151) Бешубҳа, Мо дар дили кофирон ба сабаби он ки бо пайравии ҳавои нафс маъбудҳои ботилеро, ки Аллоҳ (ҷ) дар бораи ибодаташон ҳеҷ далеле нозил накарда аст, шарики Ӯ сохта, парастиданд, тарси сахт меафканем. Ва қароргоҳашон, ки рӯзи қиёмат ба сӯи он бармегарданд, оташи дӯзах аст. Ва дӯзахи қароргоҳи золимон ҷои ниҳоят бад аст.

(152) Ва бегумон Аллоҳ (ҷ) ваъдаеро, ки оиди пирӯз гардониданӣ шумо дар рӯзи ҷанги Уҳуд дода буд, ба ҷо овард. Он гоҳ, ки шумо душманонатонро бо иҷозати Аллоҳ (ҷ) бо шиддат мекуштед, то он ки чун тарсӯӣ карда, аз собитқадамӣ дар иҷрои амри Паёмбар (с) аз худ нотавонӣ нишон додед ва дар бораи дар макони хеш истодан ё тарки он ва ҷамъоварии моли ғанимат бо якдигар ихтилоф намудед ва амри Паёмбар (с)-ро вобаста ба он ки дар ҳама ҳолат дар ҷойҳоятон боқӣ мемондед, нофармонӣ кардед, ин ҳаводис баъди он рух дод, ки Аллоҳ (ҷ) бароятон он чиро аз пирӯзӣ алайҳи душман дӯст медоштед, нишон дод, Аллоҳ (ҷ) пас аз ин нусрати Хешро аз шумо боз дошт.[1] Аз шумо он касоне, ки маконҳои таъйинкардаи Паёмбар (с)-ро гузошта, ба ҷамъоварии моли ғанимат машғул шуданд, дунёро мехоҳанд ва аз шумо он касоне, ки дар он маконҳои таъйиншуда боқӣ монда, фармони ӯро иҷро ба ҷо оварданд, охиратро мехоҳанд. Сипас Аллоҳ (ҷ) шуморо аз он душманонатон баргардонид ва онҳоро алайҳи шумо чирадаст сохт, то шуморо озмуда, мӯъмини дар имтиҳон босабр аз бесабри нотавон маълум гардад. Ва бешак Аллоҳ (ҷ) гуноҳи сарпечӣ аз амри Паёмбар (с)-ро аз шумо афв намуда аст. Ва Аллоҳ (ҷ) нисбат ба мӯъминон Соҳиби лутфи бузург буда, ба сӯи имон раҳнамоиашон мекунад, гуноҳонашонро мебахшад ва дар ивази мусибатҳо барояшон подош медиҳад.

(153) Эй мӯъминон! Замонеро ёд кунед, ки рӯзи ҷанги Уҳуд барои он ки бо нофармонии Паёмбар (с) дучори шикаст шудед, аз майдони набард гурехта, дар замин дур мерафтед ва ба касе нигоҳ намекардед ва Паёмбар (с), ки байни шумову мушрикон қарор дошт, шуморо аз пуштатон фаро хонда "**Эй бандагони Худо, ба сӯи ман биёед! Эй бандагони Худо, ба сӯи ман биёед...**" мегуфт. Пас Аллоҳ (ҷ) шуморо барои ин кирдоратон бо мағлубият, аз даст додани моли ғанимат ва паҳн шудани хабари қатли Паёмбар (с) бо ранҷу дилтангии болои ҳам ҷазо дод. Аллоҳ (ҷ) шуморо ба ин фалокатҳо мубтало кард, то барои аз даст додани моли ғанимату пирӯзӣ ва захму куштор ғамгин нашавед. Зеро маълуматон гашт, ки Паёмбар (с) зинда аст ва ғайр аз мусибати вафоти ӯ таҳаммули ҳамаи мусибатҳо бароятон осон аст. Ва Аллоҳ (ҷ) аз он чи анҷом медиҳед, Огоҳ аст. Аҳволи ботинӣ ва аъмоли зоҳирии шумо аз Ӯ пинҳон намебошад.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Худо дар ин оятҳои карима мӯъминонро аз итоати кофирон ва пайравии хостаҳои онҳо ҳушдор медиҳад. Зеро фарҷоми чунин кор дар дунёву охират зиёни маҳз аст;

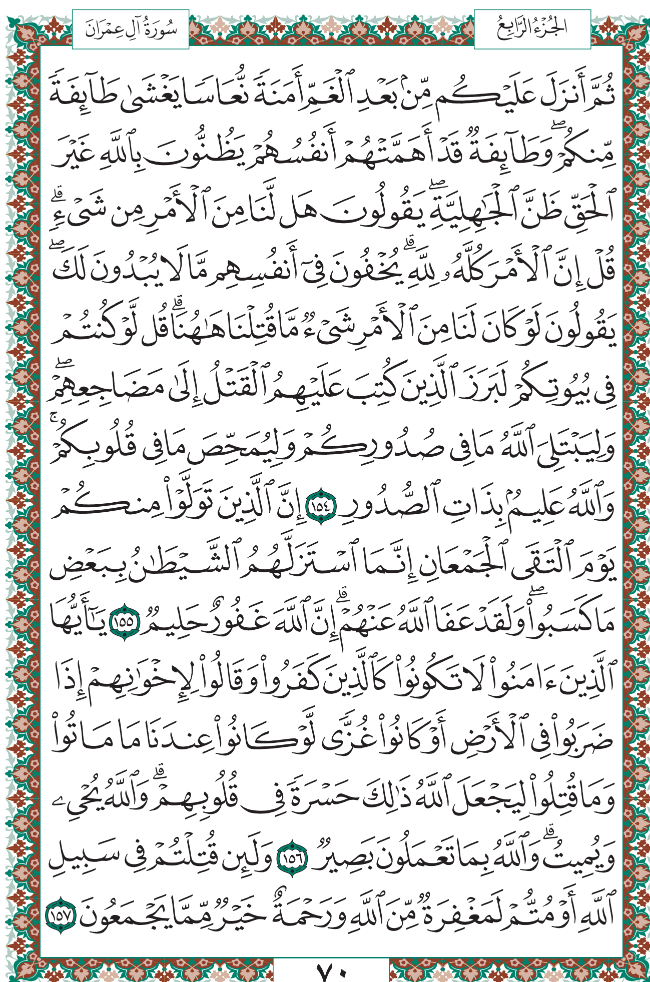
2.Яке аз намунаҳои кӯмаки Худо ба бандагони дӯстдоштааш он аст, ки дар қалби душманон ҳисси тарсро меафканад;

3.Дилбастагӣ ба дунё, тамаъ ба матои он ва нофармонии дастури раҳбари артиш аз асоситарин сабабҳои мағлубият дар майдони ҷанг аст;

Аз фазилати ёрони Паёмбар (с) он аст, ки вақте Парвардигор хатояшонро меорад, баъди он билофосила афв шудани онро эълон менамояд.

---

1. Ҷумлаи "**Аллоҳ (ҷ) пас аз ин нусрати Хешро аз шумо боз дошт**" аз изофаҳои мутарҷим мебошад. Зеро дар матни ояти карима калимаи "**Изо**"-и ифодагари маънои шарт, ки дар тарҷумаи ояти боло бо вожаи "**чун**" ифода шуда аст, тақозокунандаи ҷавоб аст. Агар ҷавоби он оварда нашавад, маъно дар тарҷума ноқис мемонад. Бинобар ин, камина баъди мурориат ба манбаъҳои мухталиф раъйи соҳиби тафсири "**Ҷумал**"-ро, ки ҷавоби шартро ба сурати зикршуда оварда аст, баргузидам. (**Мутарҷим**)



154 Сипас Худо бар шумо баъд аз ранҷу дилтангӣ оромиш ва эътимодро фуруд овард. Як иддаи шуморо, ки ба ваъдаи Аллоҳ (ҷ) эътимод доштанд, аз сабаби он ки дар қалбашон амну оромиш ҷой гирифта буд, хоби сабуке фаро гирифт. Ва иддаи дигарро, ки аҳли нифоқ буданд ва онҳоро оромишу хоби сабук фаро нагирифт, танҳо ғами солим мондани хешро доштанд. Онҳо пайваста дар ҳолати тарсу изтироб буда, нисбат ба Аллоҳ (ҷ) гумони бад мекарданд, ки гӯё Ӯ Паёмбараш ва мӯъминонро нусрат намедиҳад ва таъйид намекунад, чунончи мардуми даврони ҷоҳилият дар ҳаққи Аллоҳ (ҷ) ҳамин гуна бадгумонӣ карда, Ӯро ба сурати шоиста қадрдонӣ намекарданд. Ин ҷамоаи мунофиқон ба иллати дуруст нашинохтани Аллоҳ (ҷ) мегӯянд: "**Мо оиди масъалаи баромадан ба ҷанг ихтиёр надоштем. Агар дар ин бора раъйи мо мавриди қабул қарор мегирифт, ҳеҷ гоҳ ба майдони набард намебаромадем.**"[1] Эй Паёмбар, дар посухи ин аҳли нифоқ бигӯ: "**Ба дурустӣ, ҳама корҳо дар дасти Аллоҳ таоло аст. Ӯ ҳар он чи хоҳад, муқаддар ва ҳукм мекунад. Ба майдони ҷанг баромадани шуморо Ӯ муқаддар намуда аст.**" Ин мунофиқон дар қалбҳояшон чизҳоеро аз шакку бадгумонӣ пинҳон месозанд, ки онро бароят ошкор намекунанд. Онҳо мегӯянд: "**Агар раъйи мо дар боби хуруҷ ба майдон ба эътибор гирифта мешуд, дар ин макон кушта намешудем.**" Эй Паёмбар, дар радди мунофиқон бигӯ: "**Агар шумо дар хонаҳои худ аз мавзеъҳои куштор ва марг дур мебудед, бегумон касоне, ки Аллоҳ (ҷ) бар онҳо кушта шуданро навишта буд, ба сӯи бистарҳои маргашон мебаромаданд. Аллоҳ (ҷ) ин рухдодро дар тақдирот нанавишта аст, магар барои он ки ният ва мақсадҳои дар синаатон мавҷудро бисанҷад ва имону нифоқи қалбатонро аз якдигар ҷудо созад. Ва Аллоҳ (ҷ) Донандаи асрори дилҳои бандагон буда, ҳеҷ чиз аз Ӯ махфӣ намебошад.**"

155 Эй ёрони Муҳаммад (с), ҳамоно он касоне аз шумо, ки рӯзи рӯбарӯ шудани ҷамъи мушрикон бо ҷамъи мӯъминон дар ҷанги Уҳуд шикаст хӯрданд, бегумон Шайтон онҳоро ба сабаби содир намудани баъзеи гуноҳон ба лағжидан водор сохт. Ва яқинан Аллоҳ (ҷ) гуноҳони онҳоро афв намуда, аз рӯи лутфу раҳмати Худ муҷозоташон накард. Албатта, Аллоҳ (ҷ) дар ҳаққи бандагони тавбакор бағоят Бахшандаи Бурдбор аст. Бинобар ин, гунаҳкоронро дар ҳол укубат намекунад.

156 Эй касоне, ки ба Аллоҳ (ҷ) имон овардаед ва аз Паёмбараш пайравӣ намудаед, ба монанди мунофиқони кофир набошед ва онҳо чун хешовандонашон барои талаби рӯзӣ сафар мекарданд ё ҷанговар буда, дар ҷанг дармегузаштанд ва ё кушта мешуданд, ин мунофиқон дар ҳаққашон мегуфтанд: "**Агар онҳо назди мо меистоданд ва ба хотири талаби рӯзӣ ё ҷанг хориҷ намешуданд, намемурданд ва кушта намешуданд.**" Аллоҳ (ҷ) ин эътиқодро дар қалбашон ҷой дод, то надомат ва ҳасрат дар қалбашон афзун гардад. Ва танҳо Аллоҳ (ҷ) бо иродаи Худ зинда месозад ва мемиронад. Дар хона нишастан пеши роҳи тақдири илоҳиро намегирад ва аз хона баромадан низ омадани онро сареъ намесозад. Ва Аллоҳ (ҷ) он чиро анҷом медиҳед, мебинад. Корҳои шумо аз Ӯ пӯшида нест ва дар ивази он подошатон медиҳад.

157 Ва эй мӯъминон, агар дар роҳи Худо кушта шавед ё бимиред, яқинан мағфират ва раҳмати азими илоҳӣ шомили ҳолатон мегардад. Мағфират ва раҳмати илоҳӣ аз ин дунё ва он чи аҳли он аз неъматҳои фаношаванда ҷамъ меоранд, беҳтар аст.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Адами шинохти дурусти Худо ва сифатҳои Ӯ боиси ба вуҷуд омадани эътиқоди бад ва амалҳои фосид мегардад;

2.Мӯҳлати зиндагонии бандагон муайян буда, ҷасорат маргро наздик ва дӯст доштани дунёву тарсӯӣ онро дур намесозад;

3.Яке аз қонунҳои собити Худо он аст, ки бандагонашро озмоиш мекунад, то поку нопокро аз ҳам ҷудо намояд;

4. Шаҳидони роҳи Аллоҳ (ҷ) дорои бузургтарин мақому мартаба ҳастанд.

1. Вақте Расули Худо (с) қабл аз хуруҷ ба ҷанги Уҳуд бо раҳбари мунофиқон Абдуллоҳ ибни Салул машварат карданд, вай гуфт, раъйи ман он аст, ки дар ин ҷанг ширкат накунем. Аммо Паёмбар (с) тибқи раъйи аксари ёронашон, ки дар берун шудан ба набарди душман пофишорӣ карданд, амал намуданд. Бинобар ин, баъди дучори шикасти зоҳирӣ гаштани мусалмонон мунофиқон ҳамон назарашонро матраҳ карда, худро бегуноҳ нишон додан хостанд. (**Мутарҷим**)

وَلَئِن مُّتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى ٱللَّهِ تُحْشَرُونَ ﴿١٥٨﴾ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ ٱللَّهِ
لِنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ ٱلْقَلْبِ لَٱنفَضُّوا۟ مِنْ حَوْلِكَ
فَٱعْفُ عَنْهُمْ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِى ٱلْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾ إِن يَنصُرْكُمُ ٱللَّهُ
فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِن يَخْذُلْكُمْ فَمَن ذَا ٱلَّذِى يَنصُرُكُم مِّنۢ
بَعْدِهِۦ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾ وَمَا كَانَ لِنَبِىٍّ أَن
يَغُلَّ وَمَن يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ
نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾ أَفَمَنِ ٱتَّبَعَ رِضْوَٰنَ
ٱللَّهِ كَمَنۢ بَآءَ بِسَخَطٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَمَأْوَىٰهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ
﴿١٦٢﴾ هُمْ دَرَجَٰتٌ عِندَ ٱللَّهِ وَٱللَّهُ بَصِيرٌۢ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾ لَقَدْ
مَنَّ ٱللَّهُ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ
يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ
وَٱلْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا۟ مِن قَبْلُ لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿١٦٤﴾ أَوَلَمَّآ
أَصَٰبَتْكُم مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُم مِّثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّىٰ هَٰذَا
قُلْ هُوَ مِنْ عِندِ أَنفُسِكُمْ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾

(158) Ва агар шумо ҳар навъе бимиред ё кушта шавед, пас ҳамагӣ танҳо ба сӯи Аллоҳ (ч) баргардонида мешавед, то шуморо ҷазо диҳад.

(159) Пас эй Паёмбар, ахлоқи ту дар муносибат бо саҳобагонат ба сабаби раҳмати азими Аллоҳ (ч) нарм шуда аст. Ва агар ту дар гуфтору кирдорат шадиду сангдил мебудӣ, бегумон онҳо аз наздат пароканда мешуданд. Пас аз кӯтоҳие, ки онҳо дар ҳаққат мекунанд, даргузар ва аз Аллоҳ (ч) барояшон омурзиш биталаб ва дар он чи ба машварат ниёз дорад, аз онҳо машварат пурс, то назари хешро иброз доранд. Пас чун баъд аз машварат дар коре тасмим бигирӣ, аз пайи иҷрои он шуда ва бар Аллоҳ (ч) таваккул бикун. Ба дурустӣ ки Аллоҳ (ч) бандагони таваккулкунандаро дӯст медорад ва таъйидашон менамояд.

(160) Агар Аллоҳ (ч) шуморо бо кӯмак ва нусраташ таъйид кунад, пас агар кулли мавҷудоти замин ҳам ҷамъ шаванд, ҳеҷ кас шуморо мағлуб карда наметавонад ва агар Аллоҳ (ч) кӯмакатон нарасонад ва шуморо ба ҳолатон ҳавола созад, баъд аз Ӯ ҳеҷ кас аз уҳдаи нусрати шумо намебароянд, зеро нусрат танҳо дар дасти Аллоҳи Ягона аст. Ва бояд мӯъминон фақат ба Аллоҳ (ч) такя кунанд.

(161) Ҳеҷ паёмбареро намесазад, ки бо гирифтани чизе аз моли ғанимат ба ҷуз он чи Аллоҳ (ч) ба вай хос дода аст, хиёнат кунад. Ва ҳар ки аз шумо бо гирифтани моли ғанимат хиёнат кунад, гирифтори уқубат мегардад, рӯзи қиёмат дар пеши назари халоиқ он чи дар дунё аз моли ғанимат рабуда буд, бардошта меояд ва шармандаю расво мешавад. Сипас Мо ба ҳар кас ҷазои амалашро бе нуқсон медиҳем. Ва рӯзи охират ба онҳо бо афзуншавии бадиҳо ё камшавии некиҳояшон ситам карда намешавад.

(162) Ҳар кас аз имону амали шоиста, ки ин ду василаи расидан ба ризои илоҳӣ мебошад, пайравӣ намуда аст, назди Аллоҳ (ч) ҳаргиз бо касе, ки кофир шуда, амали бад содир карда, бо хашми шадиди Аллоҳ (ч) баргашта[1] ва қароргоҳаш дӯзах бошад, баробар нест. Ва дӯзах ҷои бозгашти ниҳоят бад аст.

(163) Онҳо назди Аллоҳ (ч) дар дунёву охират мартабаҳои гуногун доранд. Ва Аллоҳ (ч) он чиро анҷом медиҳанд, мебинад. Ҳеҷ чиз аз Ӯ пӯшида нест ва ҳатман ба ҳар кас дар ивази амалаш ҷазои лоиқ хоҳад дод.

(164) Ба дурустӣ, Аллоҳ (ч) бар мӯъминон инъом ва эҳсон намуд. Зеро[2] дар байнашон Паёмбареро аз навъи худашон барангехт, ки бар мӯъминон Қуръон мехонад ва онҳоро аз ширку аъмоли зишт пок месозад ва ба онҳо Қуръону суннатро таълим медиҳад ва бегумон онҳо қабл аз биъсати ин Паёмбар аз ҳидоят ва роҳи дуруст дар гумроҳии ошкор қарор доштанд.

(165) Эй мӯъминон, оё[3] вақте бо шикаст хӯрдан дар ҷанги Уҳуд ва кушта шудани баъзеатон ба шумо мусибате расид, ки бегумон шумо рӯзи ҷанги Бадр аз ҳисоби кушташудагон ва асирон ду баробари онро ба душман осеб расонида будед, гуфтед: “**Аз куҷо ин мусибат ба мо расид, ҳол он ки мо ба Аллоҳ (ч) имон дорем ва Расули Худо (с) бо мост?!**” Эй Паёмбар, бигӯ: “**Он чи ба шумо расид, ба сабаби аъмоли худатон буд. Зеро аз амри Паёмбар (с) сарпечӣ карда, бо якдигар ихтилоф намудед. Ҳамоно Аллоҳ (ч) бар тамоми чиз Тавоно аст. Ҳар киро хоҳад, нусрат медиҳад ва ҳар киро хоҳад, аз нусраташ маҳрум месозад**.”

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Нусрати воқеӣ аз сӯи Худо аст. Ӯ Зоти Нерӯманди Тавоноест, ки ҳеҷ кас аз уҳдаи ҷангидан ва мағлуб сохтанаш намебароянд;

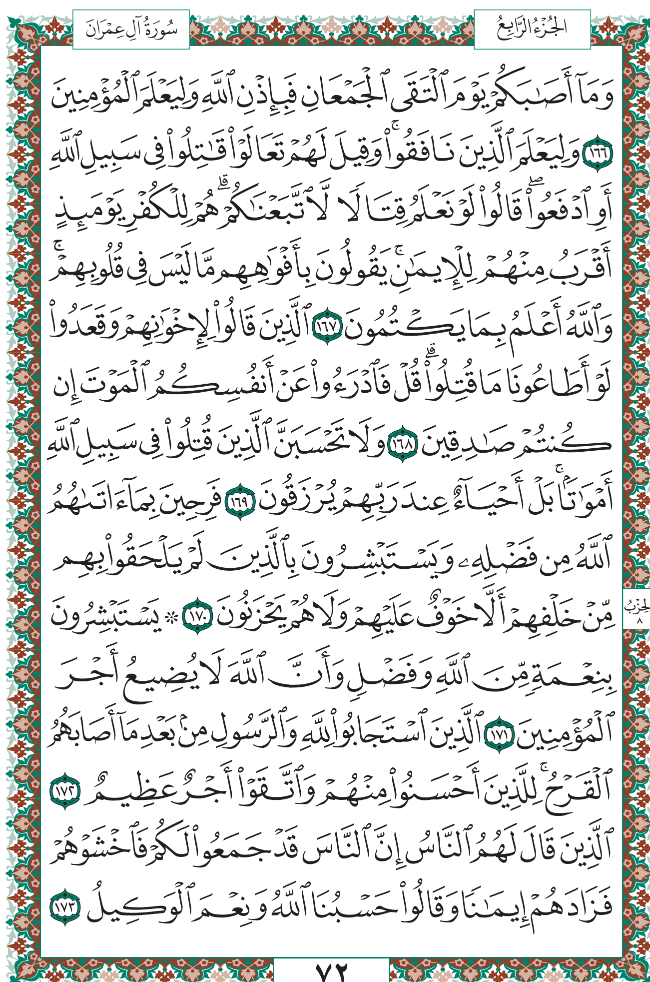
2.Дар дунё ҳолати касе, ки аз раҳнамоии Худо пайравӣ намуда, тибқи он амал кунад, бо ҳолати шахси аз ҳидояташ сарпечидаи такзибгар баробар нест. Дараҷаҳояшон дар қиёмат низ баробар намебошад;

3.Гуноҳ сабаби расидани мусибат ба банда аст. Баъзан ранҷҳо ба хотири имтиҳон омада, мақоми шахсро мебардоранд ва Худо бештари гуноҳони бандагонро мебахшад.

1. Таъбири “**Баргаштан бо ғазаби Худо**”, ки дар оятҳои зиёд такрор шуда аст, ба маънои тамсил аст. Яъне, он гуна ки касе аз хона бо мақсади ба даст овардани чизи судбахш мебарояд, аммо баръакс бо чизи барояш зараровар бармегардад, ҳолати шахсони маъсияткор низ ба ҳамин монанд аст. Мехоҳанд бо чизҳои фоидаовар баргарданд, аммо чун муртакиби гуноҳ мешаванд, бо маъсият, ки зиёновар аст, бармегарданд. (**Мутарҷим**)

2. Азбаски Имом Алӯсӣ (р) мегӯяд, агарчи калимаи “إذ” ба маънои вақт аст, аммо бештари муҳаққиқон онро ба маънои баёни иллат гуфтаанд, банда дар тарҷума онро бо калимаи “**Зеро**” тарҷума кардам. (**Мутарҷим**)

3. Мақсад аз овардани ҳарфи саволии “**оё**” ба шигифт андохтани шунаванда аз ин пурсиши саҳобагон аст, ки: “**Мо дар ҷанги Уҳуд чаро шикаст хӯрдем?**”. Зеро иллати шикасташон маълум буд. (**Мутарҷим**)



(166) Ва он чи рӯзи ҷанги Уҳуд нисбат ба шумо аз куштору захму шикаст рух дод, он гоҳ, ки ҷамъи шумо бо ҷамъи мушрикон рӯбарӯ гардид, пас он ҳаводис аз рӯи ҳикмат бо иҷозат ва тақдири Аллоҳ (ч) сурат гирифт, то мӯъминони содиқро ба мардум маълум созад.

(167) Ва то мунофиқонро ба мардум маълум созад, он касонеро, ки чун ба онҳо гуфта шуд: “**Дар роҳи Аллоҳ (ч) биҷангед ё агар намеҷангед, лоақал бо бисёр гардонидани теъдоди мусулмонон аз хештан ва хонадону кишваратон дифоъ кунед**”, гуфтанд: “**Агар мо медонистем, ки ҷанг сурат мегирад, ҳатман аз шумо пайравӣ мекардем, лекин мо аз воқеъ шудани ҷанг миёни шумову он қавм бехабар будем.**” Онҳо рӯзи гуфтани ин сухан нисбат ба имон ба он чи далолатгари куфрашон аст, наздиктар буданд. Бо забонашон чизҳоеро мегӯянд, ки он дар дилашон нест. Ва Аллоҳ (ч) дар бораи он чи дар қалбашон пинҳон медоранд, Донотар буда, онҳоро уқубат хоҳад кард.

(168) Мунофиқон касонеанд, ки аз майдони набард худро канор гирифта ва ба хешовандони рӯзи ҷанги Уҳуд осебдидаашон гуфтанд: “**Агар онҳо аз мо итоат карда, барои ҷанг намебаромаданд, ҳеҷ гоҳ кушта намешуданд.**” Эй Паёмбар, дар радди ин ҷамоаи мунофиқ бигӯ: “**Агар шумо дар даъвоятон, ки гӯё аз шумо итоат накардани онҳо боиси маргашон шуд ва сабаби аз марг наҷот ёфтани шумо дар майдони ҷиҳод ширкат накарданатон аст, содиқ бошед, пас вақте марг домангиратон гардад, онро аз худ дур созед**.”

(169) Ва эй Паёмбар, он касонеро, ки дар роҳи Аллоҳ (ч) кушта шудаанд, мурда мапиндор, балки онҳо назди Парвардигорашон ба сурати махсус зинда ҳастанд, аз навъҳои гуногуни неъматҳои танҳо ба Парвардигор маълум рӯзӣ дода мешаванд,-

(170) -дар ҳоле ки шаҳидон ба сабаби он чи Аллоҳ (ч) аз лутфаш бар онҳо инъом намуда аст, ғарқи саодат гашта, фараҳмандӣ онҳоро фаро мегирад. Ва онҳо орзӯманд ва мунтазиранд, ки агар бародарони баъд аз даргузаши онҳо дар дунё боқӣ мондаашон шаҳид шаванд, ба онҳо мепайванданд ва монанди эшон ба фазли илоҳӣ ноил гашта, бар онҳо аз ҳаводиси охират тарсе нест ва барои аз даст додани неъматҳои заволёбандаи дунё ғамгин намешаванд.

(171) Шаҳидон изофа бар неъматҳои мазкур бо подоши бузурге аз сӯи Аллоҳ (ч) ва подоши иловагии дигаре хушҳол мешаванд ва низ аз он шод мегарданд, ки Аллоҳ (ч) аҷри мӯъминонро зоеъ намегардонад, балки онро пурра, ҳатто чанд баробар бештар ато мекунад.

(172) Он касоне, ки пас аз он ки дар ҷанги Уҳуд ба онҳо навъҳои гуногуни захм расид, вале чун баъд аз анҷоми ин ҷанг бидуни фосила ба ҷиҳод ва мулоқоти душман ба набарди “**Ҳамроъ-ул-асад**”[1] даъват шуданд, дастури Аллоҳ ва Расулашро пазируфтанд. Захмашон монеи пазируфтани нидои Аллоҳу Расулаш нагашт. Аз онҳо барои касоне, ки дар амалҳояшон некӯӣ карданд ва бо иҷрои фармудаҳо аз Аллоҳ (ч) тарсиданд, подоши бузурги ҷаннат аст.

(173) Он касоне, ки баъзеи мушрикон ба онҳо гуфтанд: “**Ҳамоно мардуми Қурайш бо раҳбарии Абӯсуфён барои ҷангидан ва нобуд кардани шумо гурӯҳҳои зиёдеро ҷамъ овардаанд. Аз ин рӯ, аз онҳо битарсед ва аз мулоқоташон бипарҳезед.**” Пас ин суханони тарсдиҳанда дар онҳо имон ба Аллоҳ (ч) ва эътимод ба ваъдаи Ӯро бештар сохт. Онҳо ба мулоқоти душманон дар ҳоле берун шуданд, ки мегуфтанд: “**Аллоҳ (ч) барои мо Басанда ва беҳтарин Ҳимоятгар буда, корҳои хешро ба Ӯ месупорем**.”

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Яке аз қонунҳои илоҳӣ он аст, ки бандагон озмоиш мешаванд, то мӯъмини воқеӣ аз мунофиқ ва содиқ аз козиб ҷудо гардад;

2.Оятҳои мазкур назди Аллоҳ таоло ҷойгоҳи ҷиҳод, шаҳодат ва подошашро баён месозад. Аллоҳ (ч) шаҳидони роҳи ҳақро дар болотарин мақомҳо ҷой медиҳад;

3.Оятҳои карима баёнгари он аст, ки саҳобагони Паёмбар (с) дар дунёву охират соҳиби фазилат ва дараҷаи баланд ҳастанд, зеро онҳо ҷону моли хешро дар роҳи Худо бахшидаанд.

1. Ин ғазва баъди ҷанги Уҳуд субҳи рӯзи дуюми он, яъне рӯзи якшанбеи ҳаштуми моҳи Шавволи соли сеюми ҳиҷрӣ ба вуқӯъ пайваста аст. (**Мутарҷим**)

فَٱنقَلَبُواْ بِنِعۡمَةٖ مِّنَ ٱللَّهِ وَفَضۡلٖ لَّمۡ يَمۡسَسۡهُمۡ سُوٓءٞ وَٱتَّبَعُواْ
رِضۡوَٰنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ ذُو فَضۡلٍ عَظِيمٍ ١٧٤ إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ
يُخَوِّفُ أَوۡلِيَآءَهُۥ فَلَا تَخَافُوهُمۡ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ ١٧٥
وَلَا يَحۡزُنكَ ٱلَّذِينَ يُسَٰرِعُونَ فِي ٱلۡكُفۡرِۚ إِنَّهُمۡ لَن يَضُرُّواْ ٱللَّهَ
شَيۡـٔٗاۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ أَلَّا يَجۡعَلَ لَهُمۡ حَظّٗا فِي ٱلۡأٓخِرَةِۖ وَلَهُمۡ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ١٧٦ إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱشۡتَرَوُاْ ٱلۡكُفۡرَ بِٱلۡإِيمَٰنِ لَن يَضُرُّواْ ٱللَّهَ
شَيۡـٔٗاۖ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ١٧٧ وَلَا يَحۡسَبَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَنَّمَا
نُمۡلِي لَهُمۡ خَيۡرٞ لِّأَنفُسِهِمۡۚ إِنَّمَا نُمۡلِي لَهُمۡ لِيَزۡدَادُوٓاْ إِثۡمٗاۖ وَلَهُمۡ
عَذَابٞ مُّهِينٞ ١٧٨ مَّا كَانَ ٱللَّهُ لِيَذَرَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ عَلَىٰ مَآ أَنتُمۡ
عَلَيۡهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ ٱلۡخَبِيثَ مِنَ ٱلطَّيِّبِۗ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُطۡلِعَكُمۡ
عَلَى ٱلۡغَيۡبِ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَجۡتَبِي مِن رُّسُلِهِۦ مَن يَشَآءُۖ فَـَٔامِنُواْ بِٱللَّهِ
وَرُسُلِهِۦۚ وَإِن تُؤۡمِنُواْ وَتَتَّقُواْ فَلَكُمۡ أَجۡرٌ عَظِيمٞ ١٧٩ وَلَا يَحۡسَبَنَّ
ٱلَّذِينَ يَبۡخَلُونَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦ هُوَ خَيۡرٗا لَّهُمۖ
بَلۡ هُوَ شَرّٞ لَّهُمۡۖ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُواْ بِهِۦ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۗ وَلِلَّهِ
مِيرَٰثُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۗ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ١٨٠

(174)Пас онҳо баъди баромадан ба ҷанги “**Ҳамро-ул-асад**” аз онҷо бо подоши бузурги Аллоҳ (ҷ), баландшавии дараҷаҳо ва солим мондан аз шарри душманон баргашта, куштор ва захме ба онҳо нарасид ва аз корҳое ба мисли ибодат ва тарки маъсият, ки боиси хушнудии Аллоҳ (ҷ) мегардад, пайравӣ карданд. Ва Аллоҳ (ҷ) бар бандагони мӯъминаш Соҳиби лутфу эҳсони бузург аст.

(175)Бешак, ин Шайтон аст, ки шуморо аз ёваронаш метарсонад. Пас аз онҳо натарсед, зеро Шайтону ёваронаш дорои қудрат нестанд. Ва агар шумо мӯъминони воқеӣ ҳастед, бо пойбанд гаштан ба ибодат танҳо аз Ман битарсед.

(176)Ва эй Паёмбар, набояд он касоне аз мунофиқон, ки аз дин баргашта, дар роҳи куфр бо якдигар пешдастӣ мекунанд, туро ғамгин созанд. Зеро онҳо ҳаргиз ба Аллоҳ (ҷ) зараре намерасонанд, балки бо дур шудан аз имону ибодат ба худ зиён меоранд. Аллоҳ (ҷ) бо маҳрум сохтани ин ҷамоа аз тавфиқаш мехоҳад онҳо аз неъматҳои охират саҳме надошта бошанд. Ва онҳоро рӯзи қиёмат дар дӯзах азоби азим аст.

(177)Ҳамоно касоне, ки имонро бо куфр иваз кардаанд, ҳеҷ гоҳ ба Аллоҳ (ҷ) зараре намерасонанд, балки худ зарар мебинанд ва онҳоро рӯзи растохез азоби дардовар аст.

(178)Ва касони ба Аллоҳ (ҷ) кофиршудаи душмани Ислом гумон набаранд, ки бо вуҷуди куфр варзиданашон онҳоро мӯҳлат додани Мо ва тӯлонӣ сохтани умрашон барои онҳо нек аст. Воқеият он гуна ки мепиндоранд, нест. Ба дурустӣ ки Мо ба онҳо мӯҳлат медиҳем, то бо содир кардани маъсият гуноҳашон бештар гардад ва онҳоро азоби хоркунанда мунтазир аст.

(179)Эй мӯъминон, аз ҳикмати Аллоҳ (ҷ) он нест, ки шуморо бар ҳолати худ аз омехтагӣ бо аҳли нифоқ, мавҷуд набудани фарқ байни шумо ва аҳли нифоқ ва ошкор нашудани мӯъминони воқеӣ вогузорад, то он ки шуморо бо масъулиятҳо ва озмоишҳои мухталиф санҷад ва мӯъминро аз мунофиқ ҷудо созад. Ва аз ҳикмати Аллоҳ (ҷ) он нест, ки шуморо аз ғайб огоҳ намояд ва бо ин роҳ мӯъминро аз кофир фарқ кунед, валекин Аллоҳ (ҷ) аз паёмбаронаш ҳар киро хоҳад, баргузида, ӯро аз баъзе масъалаҳои ғайбӣ огоҳ мегардонад. Он гуна ки Аллоҳ (ҷ) Муҳаммад (с)-ро аз аҳволи баъзеи мунофиқон огоҳ намуда буд. Пас имони худро ба Аллоҳ (ҷ) ва Расулаш воқеӣ гардонед. Ва агар имони воқеӣ биёред ва бо иҷрои дастуроти Аллоҳ (ҷ) парҳезкорӣ кунед, пас назди Аллоҳ (ҷ) шуморо подоши азиме аст.

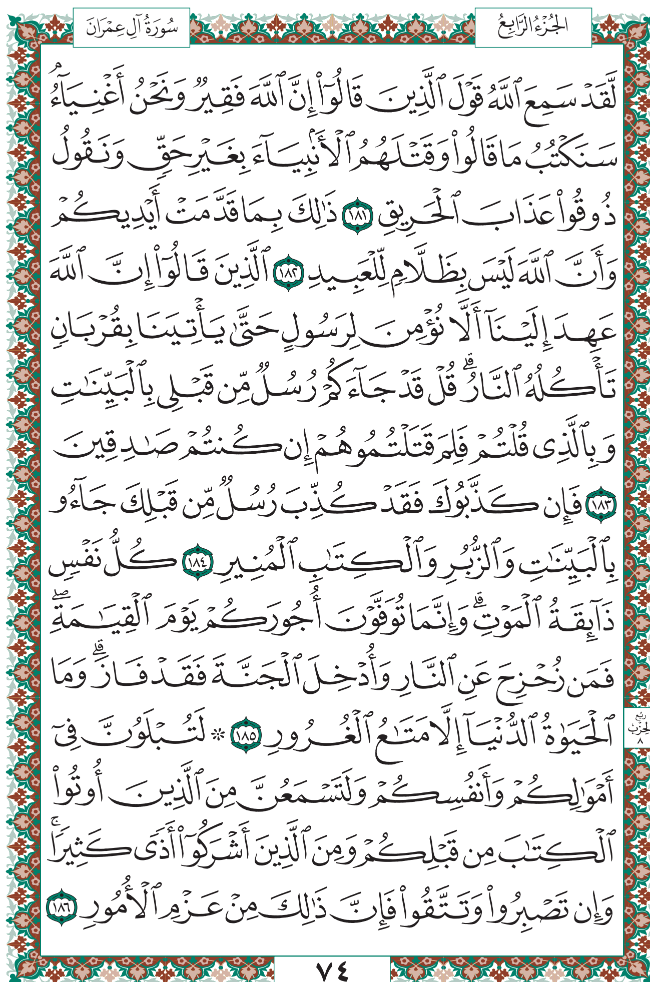
(180)Ва он касоне, ки ба он чи Аллоҳ (ҷ) аз фазли Худ барояшон бахшида аст, бухл варзида, ҳаққи Ӯро намепардозанд, гумон накунанд, ки ин бухл варзидан барояшон нек аст, балки ин барояшон бағоят бад аст. Зеро бегумон рӯзи қиёмат он чи ба он бухл варзиданд, ба завлонае табдил меёбад, ки бо он тавқ зада ва ҷазо дода мешаванд. Ва тамоми он чи дар осмонҳо ва замин аст, танҳо ба Аллоҳ (ҷ) бармегардад, зеро Ӯ баъд аз заволи мавҷудот Зиндаву Поянда мемонад. Ва Аллоҳ (ҷ) аз ҳамаи асрори корҳое, ки мекунед, Бохабар буда, ҳатман дар бадали он ба шумо подош хоҳад дод.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Набояд бандаи мӯъмин бо васвасаи Шайтон, ки ӯро аз ёварони кофираш метарсонад, битарсад, чунки ҳама корҳо дар ихтиёри Худо аст;

2.Набояд банда аз он ки Худо ӯро мӯҳлат дода аст, мағрур гардад, балки модом ки фурсат дорад, зудтар ба сӯи тавба бишитобад;

3.Шахси бахиле, ки нисбат ба эҳсони Худо бухл меварзад, танҳо ба хеш зарар мерасонад, зеро вай аз тиҷорат бо Худои Соҳиби карам худро маҳрум сохта, ҷонашро рӯзи қиёмат дар маърази уқубат қарор медиҳад.



181 Ба дурустӣ, Аллоҳ (ч) сухани яҳудиҳоро шунид, ки гуфтанд: “**Ҳамоно Аллоҳ (ч) фақир аст, зеро аз мо қарз талаб мекунад ва мо ба сабаби он ки дороии зиёд дорем, тавонгаронем.**” Бешубҳа, Мо он тӯҳматеро, ки ин гурӯҳ дар ҳаққи Худо бофтаанд ва паёмбаронро ба ноҳақ куштаанд, ҳамаи инро менависем ва ба онҳо мегӯем: “**Дар дӯзах азоби сӯзони онро бичашед.**

182 **Эй яҳудиҳо, ин азоб ба сабаби маъсият ва расвоиҳоест, ки дастони худи шумо онро пешопеш фиристода аст ва Аллоҳ (ч) аз бандагонаш дар ҳаққи касе зулмкунанда нест.**”

183 Онҳо касонеанд, ки беасос ва бо дурӯғ гуфтанд: “**Ҳамоно Аллоҳ (ч) дар Китобҳояш ва ба василаи паёмбаронаш моро тавсия дода ва аз мо паймон гирифта аст, ки ба ҳеҷ расуле то вақте ки далели тасдиқкунандаи хешро наорад, имон наорем. Он аломати тасдиқгари нубувваташ он аст, ки ба воситаи садақае, ки оташе аз осмон омада онро бисӯзонад, ба Аллоҳ (ч) наздикӣ биҷӯяд.**” Онҳо бо нисбат додани васияти бардурӯғ ба Аллоҳ (ч) ва маҳдуд гардонидани далелҳои сидқи фиристодагони илоҳӣ дар он чи гуфтанд, дар ҳаққи Аллоҳ (ч) дурӯғ бофтанд. Бинобар ин Аллоҳ (ч) Паёмбараш Муҳаммад (с)-ро дастур дод, то дар посухашон бигӯяд: “**Ҳамоно паёмбарони қабл аз ман гузашта барои шумо далелҳои равшани исботкунандаи ростқавлии худ ва садақаи гуфтаатонро, ки аз осмон оташ омада, онро бисӯзонад, оварда буданд. Пас агар шумо дар он чи мегӯед, содиқед, чаро паёмбарони гузаштаро ба дурӯғгӯӣ нисбат дода, онҳоро ба қатл расонидед?!**”

184 Эй Паёмбар, пас агар онҳо туро ба дурӯғгӯӣ ҳисобанд, ғамгин машав, зеро одати кофирон ҳамин аст. Қабл аз ту паёмбарони бисёре ба дурӯғгӯӣ нисбат дода шудаанд. Онҳо далелҳои равшан ва Китобҳои шомили панду андарзҳо ва Китоби бо аҳком ва қонунҳояш раҳнаморо оварда буданд.

185 Ҳар кас сарфи назар аз он ки дар кадом сатҳ қарор дорад, ногузир маргро мечашад. Барои ҳамин набояд касе фирефтаи ин дунё шавад. Ва рӯзи қиёмат ҳатман ба шумо муздҳои амалатон ба пуррагӣ дода мешавад. Пас Аллоҳ (ч) ҳар киро аз оташи ҷаҳаннам дур созад ва ӯро дохили ҷаннат гардонад, яқинан он банда бо ноилшавӣ ба ҷаннат ва наҷот аз ҷаҳаннам растагор шуда аст. Ва зиндагонии дунё ҷуз матои фаношавандае беш нест ва ба ҳаёти дунё танҳо шахси фиребхӯрда дил мебандад.

186 Эй аҳли имон! Ногузир шумо дар молҳоятон бо пардохти ҳуқуқи воҷиб ва дучори офат гаштани он ва инчунин дар ҷонҳоятон бо адо намудани масъулиятҳои шаръӣ мавриди озмоиш қарор мегиред ва ногузир аз сӯи касоне, ки қабл аз шумо ба онҳо Китоб дода шуда буд ва аз сӯи мушрикон озори зиёд ба мисли таъна задан дар шахсият ва динатон мешунавед. Ва агар дар баробари озмоишу мусибатҳо сабр кунед ва аз Аллоҳ (ч) бо иҷрои дастуроташ битарсед, ҳамоно ин сабру тақво аз ҷумлаи корҳоест, ки ба иродаи қавӣ ниёз дорад ва бандагони рақобаткунанда барои ҳосил намуданаш бо якигар рақобат мекунанд.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Яке аз афъоли бад ва ахлоқи зишти яҳудиҳо он аст, ки онҳо бо роҳи зарбу қатл ба паёмбарони Худо дастдарозӣ мекарданд;

2.Ҳама гуна комёбии дунё ноқис буда, комёбии воқеӣ дар охират бо наҷот аз дӯзах ва духули биҳишт ба даст меояд;

Озоре, ки аҳли имон дар ҷон ва динашон аз тарафи аҳли Китоб ва мушрикон мебинанд, аз навъи озмоишҳои Худо буда, дар чунин ҳолат сабру тақво воҷиб мебошад.

وَإِذْ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ لَتُبَيِّنُنَّهُۥ لِلنَّاسِ
وَلَا تَكْتُمُونَهُۥ فَنَبَذُوهُ وَرَآءَ ظُهُورِهِمْ وَٱشْتَرَوْا۟ بِهِۦ ثَمَنًا
قَلِيلًا ۖ فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ١٨٧ لَا تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَآ
أَتَوا۟ وَّيُحِبُّونَ أَن يُحْمَدُوا۟ بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا۟ فَلَا تَحْسَبَنَّهُم
بِمَفَازَةٍ مِّنَ ٱلْعَذَابِ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٨٨ وَلِلَّهِ مُلْكُ
ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ١٨٩ إِنَّ فِى
خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ لَءَايَٰتٍ
لِّأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ١٩٠ ٱلَّذِينَ يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَٰمًا وَقُعُودًا
وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ
رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَٰطِلًا سُبْحَٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ ١٩١
رَبَّنَآ إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ ٱلنَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُۥ ۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنْ
أَنصَارٍ ١٩٢ رَّبَّنَآ إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِى لِلْإِيمَٰنِ أَنْ
ءَامِنُوا۟ بِرَبِّكُمْ فَـَٔامَنَّا ۚ رَبَّنَا فَٱغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا
سَيِّـَٔاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ ٱلْأَبْرَارِ ١٩٣ رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدتَّنَا عَلَىٰ
رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۗ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ ٱلْمِيعَادَ ١٩٤

(187) Ва эй Паёмбар, ба ёд биёр, чун Аллоҳ (ч) аз донишмандони яҳуду насорои аҳли Китоб паймони қатъӣ гирифт, ки ҳатман Китоби Ӯро ба мардум равшан баён менамоед ва ҳидояту далели дар он оиди нубуввати Паёмбари Муҳаммад (с) мавҷудро пинҳон намесозед. Пас онҳо паймонашонро дур афканда, ба он таваҷҷӯҳ накарданд ва ҳақро пӯшида, ботилро ошкор намуданд ва аҳди бо Аллоҳ (ч) бастаи худро бо баҳои андаки ҷоҳу мол иваз карданд. Пас баҳои андаке, ки паймони илоҳиро бо он иваз карданд, бағоят бад аст.

(188) Эй Паёмбар, гумон мабар он касоне, ки бо он чи аз амалҳои зишт анҷом додаанд, шод мешаванд ва дӯст медоранд мардум онҳоро бо амалҳои хайри анҷом надодаашон ситоиш кунанд, пас онҳоро дар маҳалли наҷот аз азоби Худо мапиндор, балки ҷои онҳо дӯзах буда ва барояшон дар ҷаҳаннам азоби дарднок аст.

(189) Ва ҳукмфармоии осмонҳову замин ва ҳамаи мавҷудоти миёни онҳо аз рӯи офариниш ва чорасозӣ танҳо аз Аллоҳ (ч) аст. Ва Аллоҳ (ч) бар ҳама чиз Тавоно аст.

(190) Бешак, дар бидуни намунаи собиқ офаридани осмонҳо ва замин ва пайи якдигар омадани шаб ва рӯз ва тафовути он ду аз рӯи дарозӣ ва кӯтоҳӣ барои соҳибони хиради солим далелҳои равшанест, ки онҳоро ба сӯи Холиқи коинот ва лоиқи ибодат раҳнамоӣ мекунад.

(191) Соҳибхирадон касонеанд, ки дар ҳама ҳолат, дар ҳолати рост истодан ва нишастан ва дар ҳолати ба паҳлӯҳояшон такя задан Аллоҳ (ч)-ро ёд мекунанд ва дар бораи офариниши осмонҳо ва замин андеша намуда мегӯянд: “**Эй Парвардигори мо, Ту ин махлуқи азимро беҳуда халқ накардаӣ, Ту аз беҳудакорӣ пок ҳастӣ, пас моро бо тавфиқ додан ба анҷоми корҳои шоиста ва маҳфуз нигоҳ доштан аз амалҳои бад аз оташи дӯзах дур бигардон.-**

(192) **Зеро эй Парвардигори мо, Ту ҳар киро аз бандагони Худ дохили дӯзах мегардонӣ, пас бегумон ӯро хору расво сохтаӣ. Ва золимон дар рӯзи қиёмат ёвароне надоранд, ки азобро аз онҳо бартараф созанд.-**

(193) **Эй Парвардигори мо, ҳамоно мо даъватгарат Муҳаммад (с)-ро шунидем, ки ба сӯи имон фаро хонда мегуфт**: “**Ба ягона Маъбуди хеш, Аллоҳи Парвардигоратон имон оред**”, **пас мо зуд**[1] **ба даъваташ имон овардем ва аз динаш пайравӣ намудем. Пас Эй Парвардигори мо, гуноҳонамонро пӯшонида, моро шармандаву расво магардон ва аз бадиҳоямон даргузашта, муҷозотамон макун ва моро бо тавфиқ додан ба анҷоми тоат ва тарки маъсият ҳамроҳи бандагони солеҳ бимирон.-**

(194) **Эй Парвардигори мо, ва он чи дар дунё тавассути забони паёмбаронат аз ҳидоят ва пирӯзӣ бароямон ваъда додаӣ, ба мо ато бикун ва дар рӯзи қиёмат моро бо вориди дӯзах шудан расво магардон. Бешак, Ту Соҳиби карам буда, ҳаргиз ба ваъдаи Худ хилоф намекунӣ.**”

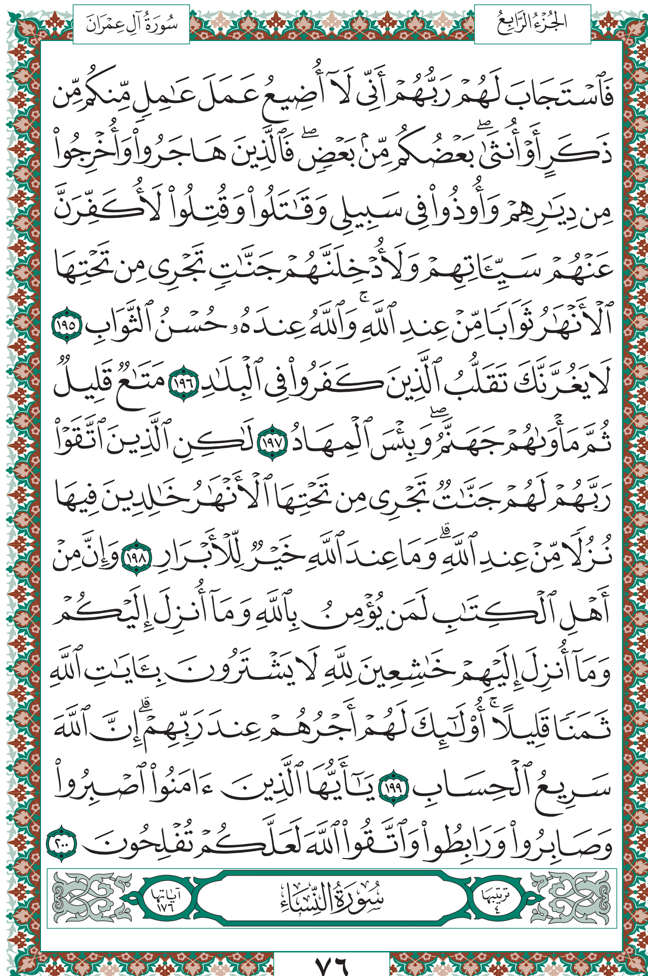
Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Пӯшонидани илм аз мардум, пайравӣ аз хоҳишоти нафс ва бо вуҷуди табоҳ будани ботину зоҳир фараҳмандӣ бо мадҳи халқ аз ҷумлаи сифоти донишмандони бадкори аҳли Китоб аст;

2.Андешидан дар бораи офариниши осмонҳову замин ва пай дар пай омадани шабу рӯз сабаби афзуншавии яқин ва мутеи Худо гаштан мегардад;

3.Бо қалби шикаста талаб намудани ҳоҷат аз Худо аз нишонаҳои комилтарини бандагӣ аст.

1. Калимаи “**зуд**” аз иловаи банда аст. Зеро ҳарфи “**ف**” ифодагари маънои атф ва фаврият аст. (**Мутарҷим**)



فَٱسۡتَجَابَ لَهُمۡ رَبُّهُمۡ أَنِّي لَآ أُضِيعُ عَمَلَ عَٰمِلٖ مِّنكُم مِّن
ذَكَرٍ أَوۡ أُنثَىٰۖ بَعۡضُكُم مِّنۢ بَعۡضٖۖ فَٱلَّذِينَ هَاجَرُواْ وَأُخۡرِجُواْ
مِن دِيَٰرِهِمۡ وَأُوذُواْ فِي سَبِيلِي وَقَٰتَلُواْ وَقُتِلُواْ لَأُكَفِّرَنَّ
عَنۡهُمۡ سَيِّـَٔاتِهِمۡ وَلَأُدۡخِلَنَّهُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا
ٱلۡأَنۡهَٰرُ ثَوَابٗا مِّنۡ عِندِ ٱللَّهِۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥ حُسۡنُ ٱلثَّوَابِ ١٩٥
لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فِي ٱلۡبِلَٰدِ ١٩٦ مَتَٰعٞ قَلِيلٞ
ثُمَّ مَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمِهَادُ ١٩٧ لَٰكِنِ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوۡاْ
رَبَّهُمۡ لَهُمۡ جَنَّٰتٞ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا
نُزُلٗا مِّنۡ عِندِ ٱللَّهِۗ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيۡرٞ لِّلۡأَبۡرَارِ ١٩٨ وَإِنَّ مِنۡ
أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ لَمَن يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡكُمۡ
وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِمۡ خَٰشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشۡتَرُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ
ثَمَنٗا قَلِيلًاۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ أَجۡرُهُمۡ عِندَ رَبِّهِمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ
سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ ١٩٩ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱصۡبِرُواْ
وَصَابِرُواْ وَرَابِطُواْ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ٢٠٠

ترتيبها ٤ سُورَةُ النِّسَاءِ آياتها ١٧٦

195 Пас, Парвардигорашон дуояшонро пазируфт ва посухашон дод, ки "**Ба дурустӣ, Ман подоши амалҳои каму зиёди шуморо, сарфи назар аз мард аст ё зан будани соҳиби он зоеъ намесозам. Баъзеатон аз баъзеи дигар ҳастед ва дар ҳукм яксон мебошед. Пас касоне, ки ҳиҷрат карданд ва кофирон онҳоро аз диёрашон берун сохтанд ва дар роҳи итоати Ман озор дода шуданд ва ба хотири пирӯзии дини илоҳӣ дар роҳи Аллоҳ (ч) ҷангида ва кушта шуданд, ҳатман Ман рӯзи қиёмат аъмоли бади онҳоро бахшида, онро маҳв месозам ва онҳоро вориди бӯстонҳое мегардонам, ки аз зери қасрҳои он рӯдҳо ҷорӣ мебошад. Подоше, ки аз назди Аллоҳ (ч) ба онҳо дода мешавад. Ва подоши неки бемисл танҳо дар назди Аллоҳ (ч) аст.**"

196 Эй Паёмбар, набояд гаштугузори кофирон дар кишварҳо ва тиҷорату рӯзии фарохашон туро бифиребад, ки ҳолати онҳоро дида, эҳсоси дилтангӣ ва андӯҳ намоӣ.

197 Зеро ин дунё матои андаки заволёбанда аст. Сипас баъд аз ин дунё фарҷоми онҳо, ки рӯзи охират ба сӯи он бармегарданд, дӯзах аст. Ва дӯзахи ҷойгоҳи онҳо ниҳоят макони бад аст.

198 Лекин касоне, ки аз Парвардигорашон бо иҷрои дастуроташ метарсанд, онҳоро бӯстонҳоест, ки аз зери қасрҳои он рудҳо ҷорӣ мебошад, дар онҷо абадӣ мемонанд, зиёфати аз назди Аллоҳ (ч) барои онҳо омодашуда аст. Ва он чи Аллоҳ (ч) барои бандагони солеҳаш омода карда аст, аз гаштугузори шаҳрҳо ва лаззатҳои заволёбандаи кофирон беҳтар аст.

199 Ва ҳамаи аҳли Китоб яксон нестанд. Бегумон аз онҳо тоифае ба Аллоҳ (ч) ва он чи аз ҳақ ва ҳидоят ба шумо ва он чи ба онҳо дар Китобҳояшон фуруд оварда шуда аст, имон меоранд, паёмбарони Аллоҳ (ч)-ро аз якдигар ҷудо намекунанд, дар баробари Аллоҳ (ч) бо рағбат ба он чи назди Ӯст, дар ҳолати фурӯтанӣ ва шикастаҳолӣ қарор мегиранд, оятҳои Аллоҳ (ч)-ро бо баҳои андаки дунё иваз намекунанд. Ин ҷамоаи тавсифшударо назди Парвардигорашон подоши бузург аст. Яқинан Аллоҳ (ч) амалҳоро зуд ҳисоб намуда, анҷомдиҳандагони онро зуд ҷазо медиҳад.

200 Эй касоне, ки ба Аллоҳ (ч) имон овардаед ва аз Паёмбараш пайравӣ намудаед, дар баробари масъулиятҳои шаръӣ ва мусибатҳои дунё босабр бошед ва кофиронро дар сабр мағлуб созед, то аз шумо сабри бештар надошта бошанд ва дар ҷиҳод пойдор бимонед ва аз Аллоҳ (ч) бо иҷрои дастуроташ битарсед, шояд шумо бо эмин мондан аз оташи дӯзах ва духули ҷаннат ба матлуби хеш ноил бишавед.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Он озоре, ки мӯъмин дар роҳи Худо мебинад ва боиси тарки ватан, ҳиҷрат ва ҷиҳод мегардад, асоситарин сабабҳои маҳви гуноҳон ва афзун гаштани подошаш мебошад;

2.Лаззат бурдани кофир аз матои дунё эътибор надорад, чунки неъматҳои дунё фанопазир буда, оқибати кас дар сарои охират муҳим аст;

3.Баъзе аз аҳли Китоб ҳақиқати дар Китобҳояшон мавҷудро эътироф карда, шоҳидӣ медиҳанд, ба он чи Худо барои онҳо ва мӯъминон фуруд оварда аст, имон меоранд. Ин тоифа соҳиби аҷри дучанд ҳастанд;

4.Сабр дар роҳи ҳақ ва бо сабру ҷиҳод мағлуб сохтани кофирони такзибгар роҳи растагории охират аст.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

نصف الحزب ٨

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُوا۟ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَآءً ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ
بِهِۦ وَٱلْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾ وَءَاتُوا۟ ٱلْيَتَٰمَىٰٓ أَمْوَٰلَهُمْ ۖ
وَلَا تَتَبَدَّلُوا۟ ٱلْخَبِيثَ بِٱلطَّيِّبِ ۖ وَلَا تَأْكُلُوٓا۟ أَمْوَٰلَهُمْ إِلَىٰٓ أَمْوَٰلِكُمْ ۚ إِنَّهُۥ
كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ﴿٢﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا۟ فِى ٱلْيَتَٰمَىٰ فَٱنكِحُوا۟
مَا طَابَ لَكُم مِّنَ ٱلنِّسَآءِ مَثْنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا۟
فَوَٰحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُكُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰٓ أَلَّا تَعُولُوا۟ ﴿٣﴾ وَءَاتُوا۟
ٱلنِّسَآءَ صَدُقَٰتِهِنَّ نِحْلَةً ۚ فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَىْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ
هَنِيٓـًٔا مَّرِيٓـًٔا ﴿٤﴾ وَلَا تُؤْتُوا۟ ٱلسُّفَهَآءَ أَمْوَٰلَكُمُ ٱلَّتِى جَعَلَ ٱللَّهُ لَكُمْ
قِيَٰمًا وَٱرْزُقُوهُمْ فِيهَا وَٱكْسُوهُمْ وَقُولُوا۟ لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٥﴾ وَٱبْتَلُوا۟
ٱلْيَتَٰمَىٰ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغُوا۟ ٱلنِّكَاحَ فَإِنْ ءَانَسْتُم مِّنْهُمْ رُشْدًا فَٱدْفَعُوٓا۟
إِلَيْهِمْ أَمْوَٰلَهُمْ ۖ وَلَا تَأْكُلُوهَآ إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُوا۟ ۚ وَمَن كَانَ
غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ ۖ وَمَن كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِٱلْمَعْرُوفِ ۚ فَإِذَا
دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَٰلَهُمْ فَأَشْهِدُوا۟ عَلَيْهِمْ ۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

СУРАИ “НИСО”
АЗ СУРАҲОИ НОЗИЛШУДА ДАР МАДИНАИ МУНАВВАРА
АЗ РӮИ ТАРТИБ СУРАИ ЧОРУМИ ҚУРЪОНИ КАРИМ
ДОРОИ ЯКСАДУ ҲАФТОДУ ШАШ ОЯТ

Баъзе аз мақсадҳои асосии ин сураи муборака:

Бо ҳифзи ҳуқуқи иҷтимоию иқтисодӣ ба тартиб даровардани низоми ҷомеаи исломӣ аз дохил ва аз байн бурдани офатҳои даврони ҷоҳилият ва мавриди таваҷҷӯҳи махсус қарор додани ҳуқуқи занон ва шахсони нотавон.

Тафсир:

Сабаби “**Занон**” ном гирифтани ин сура он аст, ки ном ва аҳкоми марбут ба занон дар он бештар ёдоварӣ мешавад.

1 Эй мардум, аз азоби Парвардигоратон, ки шуморо аз як инсон – Падаратон Одам офарид ва аз[1] он ҳамсараш Ҳаввои модаратонро халқ кард ва аз он ду дар гӯшаҳои гуногуни замин насли бисёре аз мардону занонро мунташир сохт, бипарҳезед. Ва аз азоби Он Худое бипарҳезед, ки хостаи хешро аз якдигар бо овардани номи Ӯ ва гуфтани “**Туро ба Худо савганд, ки чунин ё чунон бикун**” дархост мекунед ва аз қатъи алоқаи хешовандӣ бипархезед. Ҳамоно Аллоҳ (ҷ) бар шумо Нигаҳбону аз ҳамаи ҳолатҳо, гуфторҳо ва кирдорҳоятон Огоҳ аст. Ҳеҷ амалҳои шумо аз Ӯ пӯшида нест ва ҳар коратонро бо диққат ба ҳисоб гирифта, дар ивази он подошатон медиҳад.

2 Ва эй сарпарастон, ба ятимҳо (**кӯдаконе, ки ба синни балоғат норасида, падарони хешро аз даст додаанд**) чун болиғ шаванд ва хирадманд бошанд, молҳояшонро ба таври комил бидиҳед ва бо роҳи аз ятимон гирифтани моли баландсифати арзишманд ва дар бадалаш додани моли пастсифат ҳалолро бо ҳаром иваз макунед ва моли ятимонро бо моли хешт илова карда махӯред. Ба дурустӣ ки ин назди Аллоҳ (ҷ) гуноҳи азим аст.

3 Ва агар хавфи онро дошта бошед, ки вақте ятимдухтарони таҳти сарпарастиатон қарордоштаро ба ақди никоҳ дароред, ба сабаби кам адо намудани маҳри воҷиб ё бо онҳо муомилаи бад кардан адолатро ба ҷо оварда наметавонед, пас онҳоро бигузоред ва дигар занони покдоманро издивоҷ кунед, агар хоҳед, ду ё се ва ё чор занро ба ақди никоҳатон дароред. Пас агар аз он битарсед, ки дар байни ду ё се ва ё чор зан аз уҳдаи адолат намебароед, пас бо як зан иктифо намоед ё аз канизонатон баҳра баред, зеро ҳуқуқи канизон бар хоҷаашон монанди ҳуқуқи занони озод бар шавҳарон нест. Ин ҳукми дар оят қайдшуда оиди ятимон, иктифо ба никоҳи як зан ё баҳра бурдан аз канизон ба ситам накардан ва мунҳариф нагаштанатон наздиктар аст.

4 Ва ба занон маҳрашонро ба ҳукми фарзӣ ва ҳадяи бидуни иваз бидиҳед. Пас, агар онҳо бо ризомандӣ ва бе он ки маҷбур кунонида шаванд, чизеро аз маҳрашон барои шумо гузаранд, дар ин сурат онро хушу гуворо бихӯред.

5 Ва эй сарпарастони ятим, молҳоятонро ба шахсони камхираде, ки аз уҳдаи тарзи дурусти истифодабарии он намебароянд, надиҳед, зеро Аллоҳ (ҷ) молҳоро сабаби пойдории манфиатҳо ва василаи идораи корҳои маишии бандагон сохта аст, аммо ин тоифаи камхирад салоҳияти нигаҳдорӣ ва дуруст истифода бурдани онро надоранд. Ва бар онҳо аз он амвол харҷ намоед ва бо либос таъминашон кунед ва барояшон қавл ва ваъдаи нек бидиҳед, ки вақте ба балоғат бирасанд ва аз уҳдаи идораи молҳояшон бароянд, он чи ба эшон тааллуқ дорад, ба онҳо бармегардонед.

6 Ва эй сарпарастон, ятимонро чун ба синни балоғат бирасанд, бо додани як ҷузъи молашон, то онро истифода баранд, бисанҷед. Пас агар онҳо он қисмати молро хуб истифода бурда тавонистанд ва барои шумо хирадмандиашон маълум шуд, дар ин сурат молҳояшонро ба таври комил ба онҳо супоред. Ва ҳангоми пеш омадани ҳоҷат молҳои ятимонро бо гузаштан аз ҳадди муқаррарсохтаи Аллоҳ (ҷ) махӯред ва аз тарси он ки вақте онҳо ба балоғат мерасанд, моликияти хешро аз шумо бозпас мегиранд, ба хӯрдани амволашон машитобед. Ва ҳар ки моле дошта бошад, ки ӯро бениёз мегардонад, пас аз гирифтани моли ятим худдорӣ кунад ва ҳар ки тангдаст буда, дорой надошта бошад, пас аз он ба қадри ниёзаш бихӯрад. Ва чун баъди ба балоғат расидани ятимон ва маълум гаштани оқил буданашон молҳояшонро ба онҳо супоридед, пас бо ҳадафи нигаҳдории ҳуқуқ ва пешгирӣ аз омилҳои якдигарнофаҳмӣ бар супоридани амволашон шоҳид қарор диҳед. Ва Аллоҳ (ҷ) ба сифати Гувоҳи ин ҳолат ва Ҳисобкунандаи аъмоли бандагон басанда аст.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

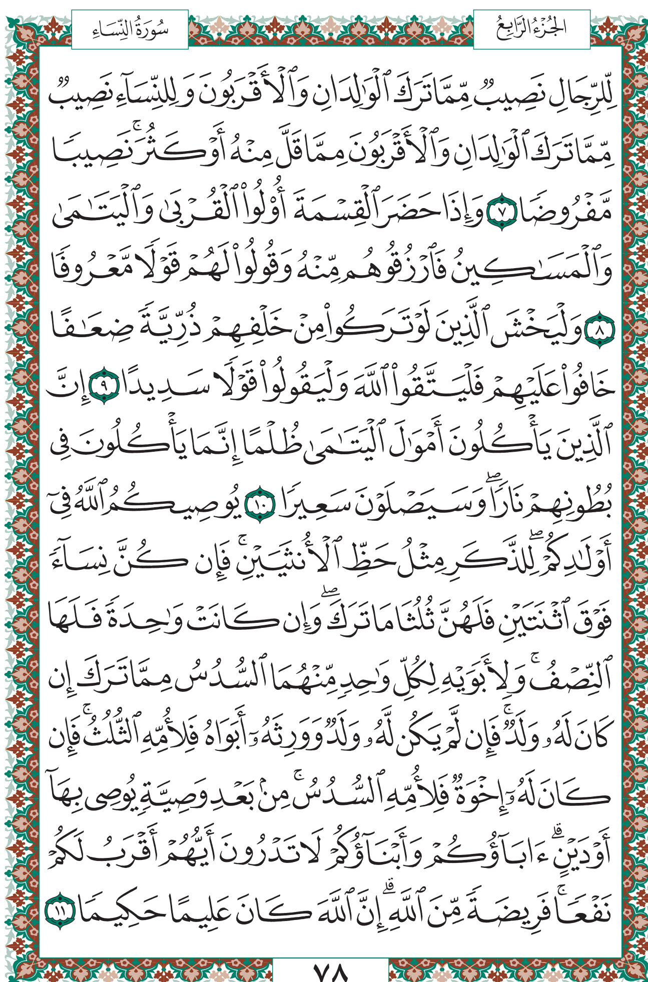
1.Асли кулли башар як аст. Бинобар ин, бояд аз Офаридгорашон битарсанд ва баъзе ба баъзеи дигар меҳрубон бошанд;

2.Худо тавсия дода аст, ки бояд бо шахсони нотавон аз қабили занону ятимон бар асоси адолату меҳрубонӣ муомила сурат гирифта, дар ҳаққи ин гурӯҳ некӣ карда шавад;

3.Издивоҷи чор зан ба шарти риояи адолат ва доштани қудрати анҷоми воҷибот ҷоиз мебошад;

4.Шахси камхираде, ки аз уҳдаи идораи дороиаш намебарояд, манъ намуданаш аз доду гирифт бо мақсади суд расонидан ва ҳифи молаш аз зоеъшавӣ дуруст аст.

1. Ҳарфи “**мин**”, ки дар ояти карима омада, маънои тоҷикии он “**аз**” аст, бар асоси қавли аҳли тафсир аз нигоҳи қоидаи наҳви арабӣ “**мини табъизӣ**”, яъне ифодагари маънои баъз аст. Пас, маънои ояти карима он аст, ки Ҳавво (а) аз баъзеи Одам (а) офарида шуда аст. Аз баъзеи Одам (а) офарида шудани нахустин Модари башар бинобар қавли Имом Тоҳир ибни Ошур (р) эҳтимоли ду маъноро дорад: яке ин ки Ҳавво (а) аз баъзеи гили боқимонади Одам (а) офарида шуда ва дуюм ин ки Ҳавво (а) аз пораи қабурғаи Одам (а) халқ шуда аст. Маънои дуюм дар ривояти Бухорӣ ва Муслим омада аст. (**Мутарҷим**)



(7) Аз он чи новобаста аз каму зиёд будани он, падару модар ва хешовандон, аз қабили бародарону амакҳо баъд аз марг мегузоранд, мардон ҳисса доранд ва занон аз он чи падару модар ва хешовандон[1] баъди марг мегузоранд, ҳисса доранд. Бар хилофи замони ҷоҳилият, ки занон ва кӯдакон аз моли мерос маҳрум буданд. Ин ҳисса ҳаққест, ки андозаи онро Аллоҳ (ч) муайян карда аст.

(8) Ва чун дар вақти тақсими моли мерос хешовандон ва ятимон ва мискиноне, ки аҳли мерос нестанд, ҳозир шаванд, пас аз он мол пеш аз тақсимот истеҳбобан[2] он чи дилатон мехоҳад, ба онҳо бидиҳед, зеро онҳо ба дороии майит чашм дӯхтаанд ва ин дороӣ ба шумо бидуни ранҷ ба даст омада аст ва ба ин гурӯҳи номбаршуда сухани нек бигӯед.

(9) Ва он касоне хавф доранд, ки чун бимиранд ва баъд аз худ фарзандони хурдсоли нотавонашонро бигузоранд, он фарзандонашон зоеъ хоҳанд гашт, бояд аз ситам намудан дар ҳаққи ятимони таҳти сарпарастиашон битарсанд, пас бояд бо зулм накардан аз Аллоҳ (ч) бихаросанд, то Аллоҳ (ч) баъд аз маргашон барои фарзандонашон касонеро вобаста созад, ки чунончи онҳо ба ятимон некӣ карда буданд, он вобасташудагон низ ба фарзандонашон некӣ намоянд ва бояд онҳо дар ҳаққи фарзандони шахсе, ки ҳангоми васияташ ҳозир буданд, некӣ кунанд ва ба он шахси дар ҳолати қабл аз марг қарордошта сухани ба ҳақиқат ростро бигӯянд, ки набояд вай бо васияти худ ҳаққи дигар ворисонро поймол созад ва набояд бо тарки васият хештанро аз хайр маҳрум гардонад.

(10) Ҳамоно касоне, ки молҳои ятимонро мегиранд ва дар он аз рӯи зулм рафтор мекунанд, бегумон дар шиками худ оташро мехӯранд ва ҳатман рӯзи қиёмат ба оташи шӯълавари дӯзах ворид хоҳанд шуд.

(11) Аллоҳ (ч) ба шумо дар бораи мероси фарзандонатон фармон медиҳад, ки моли мерос байни ворисон ба писар саҳми ду духтар дода шавад. Пас агар майит баъд аз худ танҳо духтаронро гузорад, дар ин сурат агар адади духтарон ду нафар[3] ё аз ду бештар бошад, аз се ҳисса ду ҳиссаи моли гузоштаи майитро мегиранд ва агар як нафар бошад, пас нисфи моли майит ҳаққи ӯст. Ва агар майит фарзанди писар ё духтар дошта бошад, дар ин ҳолат ҳар яке аз падару модараш аз шаш ҳисса як ҳиссагии онро ба мерос мебарад. Ва агар майит ғайр аз падару модар фарзанд ё ворисе надошта бошад, пас аз се ҳисса як ҳиссаи мерос ҳаққи модараш ва боқимондаи он аз падари ӯст. Ва агар майит ду бародар ё бештар аз он ва ё ду хоҳар ё бештар аз он хоҳари ҳамтан ва ё ғайри ҳамтан дошта бошад, пас аз рӯи андозаи шаръӣ аз шашяки мерос ҳаққи модар ва боқимондаи он ба сурати таъсиб[4] ҳаққи падар аст ва бародарон ҳаққе надоранд. Ин навъ тақсими моли мерос баъди иҷрои васияти майит ва баъди пардохти қарзаш сурат мегирад. Набояд васият аз сеяки мол бештар набошад. Аллоҳ (ч) тақсими моли меросро ҳамин гуна муқаррар намуда аст, зеро шумо намедонед, ки аз падарон ва фарзандонатон аз рӯи манфиат дар дунёву охират кадоми онҳо ба шумо наздиктар ҳастанд. Шояд майит нисбат ба касе аз ворисонаш гумони нек карда, ҳамаи дороии худро ба вай диҳад ё баръакс нисбат ба касе аз онҳо гумони бад карда, ӯро аз мерос маҳрум созад, ҳол он ки ҳақиқат хилофи пиндори ӯст. Ягона касе, ки тамоми ин асрорро медонад, Аллоҳ (ч) аст. Ҳеҷ чиз аз Ӯ пинҳон нест. Аз ҳамин сабаб, меросро ба таври мазкур тақсим намуд ва онро бар бандагонаш фарз гардонид. Яқинан Аллоҳ (ч) Донои Ҳаким аст. Нафъи бандагон аз Ӯ пӯшида намебошад ва ҳамаи аҳком ва чорасозиаш аз рӯи ҳикмат аст.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Аҳкоми мерос далели он аст, ки Ислом манфиати мардону занонро одилона риоя карда, ҳуқуқи онҳоро медиҳад;

2.Оятҳо ҳаром будани хӯрдани моли ятимон, дастдарозӣ ва зоеъ сохтани онро баён ва ба шиддат найҳ менамояд;

3.Чун муомилаи молӣ яке аз асоситарин сабабҳои нофаҳмӣ дар байни мардум аст, Худо онро Худ тақсим намуда аст.

---

1. Мурод аз хешовандон касоне ҳастанд, ки аз нигоҳи шаръ ба воситаи пайванди хешӣ мерос мебаранд. Ҳамаи хешовандон вориди ин ҳукм нестанд. (**Мутарҷим**)

2. Яъне, ҳукми ин амр мустаҳаб аст. Қавли ҷумҳури донишмандон ҳамин аст. Бар асоси қавли онҳо ояти карима муҳками ғайри мансух аст. Аммо Ибни Аббос, Икрима, Муҷоҳид, Зуҳрӣ, Атоъ ибни Абӯрибоҳ, Ҳасани Басрӣ бар ин назаранд, ки ҳукми ояти карима фарз буда, аммо бо ояти мерос мансух гашта аст. (**Мутарҷим**)

3. Агарчи дар зоҳири ояти карима қайди "**аз ду бештар**" омада аст, аммо ҷумҳури уламо адади ду духтарро низ ба ҳамин ҳукм дохил кардаанд. Барои маълумоти бештар ба тафсирҳои марбут ба аҳкоми Қуръони карим муроҷиат карда шавад. (**Мутарҷим**)

4. Ворисони майит тибқи истилоҳоти илми "**Фароиз**" ба се гурӯҳ ҷудо мешаванд: а) **асҳоби фуруз**, яъне ворисоне, ки ҳиссаи онҳо шаръан муайян шуда аст; б) **асҳоби асаба**, яъне ворисоне, ки ҳаққи онҳо шаръан муайян нашуда ва ҳар чи баъди "**асҳоби фуруз**" боқӣ монад, онро ба мерос мебаранд ва чор тариқи хешовандӣ ба асҳоби асаба дохил мешаванд: фарзандӣ, падарӣ, бародарӣ, амӯӣ; в) **завилархом**, яъне он гурӯҳ ворисоне, ки ба гурӯҳи якум ва дуюм дохил нестанд. (**Мутарҷим**)

ربع الحزب ٨

۞ وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِن لَّمْ يَكُن
لَّهُنَّ وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا
تَرَكْنَ مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ
وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّكُمْ وَلَدٌ
فَإِن كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُم
مِّن بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِن كَانَ
رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوِ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ
وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ فَإِن كَانُوا أَكْثَرَ مِن ذَٰلِكَ
فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ
بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَلِيمٌ ١٢ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ١٣
وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ
يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ١٤

(12) Ва ҳаққи шумо шавҳарон нисфи он дороиест, ки ҳамсаронатон баъди марги хеш гузоштаанд, ба шарти он ки онҳо фарзанд надошта бошанд, новобаста аз писару духтар будани он ва новобаста аз он ки аз насли шумо ҳастанд ё аз каси дигар. Пас агар ҳамсаронатон фарзанди писар ё духтар дошта бошанд, дар ин сурат ҳаққи шумо аз моли баъди марг гузоштаи онҳо чоряки он аст. Ин моли мерос баъд аз иҷрои васияти ҳамсаронатон ва баъд аз пардохти қарзашон тақсим карда мешавад. Ва агар шумо шавҳарон баъди марг аз ҳамсаронатон ё аз ҳамсарони қаблиатон фарзанди писар ё духтар надошта бошед, аз чоряки моли пас аз марг гузоштаатон аз ҳамсаронатон аст. Пас агар шумо фарзанди писар ё духтар дошта бошед, пас ҳаққи ҳамсаронатон аз моли гузоштаатон аз ҳаштяки он аст. Ин мол ба ҳамсаронатон баъди иҷрои васиятатон ва адои қарзатон пардохта мешавад. Ва агар марди бе падару фарзанд ё зани бе падару фарзанд бимирад ва он мард ё зан бародар ё хоҳари модарӣ дошта бошад, пас ҳар кадоми он аз рӯи андозаи шаръӣ шашяки молро ба мерос мебаранд. Пас агар бародарон ё хоҳарони модарӣ аз як нафар бештар бошанд, дар ин сурат аз рӯи андозаи шаръӣ якҷоя дар сеяки моли мерос шариканд. Марду зан дар ин ҳукм баробар мебошанд. Онҳо ин ҳиссаи худро баъди иҷрои васият ва пардохти қарзи майит мегиранд, ба шарти он ки васият ворисонро бо бештар будан аз андозаи сеяки мол дучори зарар нагардонад. Ин ҳукми ояти карима супориши Аллоҳ (ч) буда, иҷрои он бар шумо фарз аст. Ва Аллоҳ (ч) Донои Бурдбор аст. Манфиати бандагонашро медонад ва онҳоро зуд ҷазо намедиҳад.

(13) Ин аҳкоми дар бораи ятимон ва ғайри онҳо зикршуда қонун ва марзҳои муқаррарсохтаи Аллоҳ таоло аст, то бандагон тибқи он амал кунанд. Ва ҳар ки аз Аллоҳ (ч) ва Расулаш бо иҷрои дастуроташон фармон мебарад, Аллоҳ (ч) ӯро ба бӯстонҳое ворид месозад, ки аз зери қасрҳояш рудҳо ҷорӣ мебошад, онҳо дар онҷо абадӣ мемонанд. Ва ин подош растагории ниҳоят бузург аст. Ҳеҷ комёбӣ ба он баробар нест.

(14) Ва ҳар ки аз Аллох (ч) ва Расулаш бо поймол сохтани аҳкоми шаръӣ ва тарки амал бо он ё шубҳа намудан дар бораи он нофармонӣ мекунад ва аз марзҳои илоҳӣ мегузарад, Аллоҳ (ч) ӯро вориди дӯзах месозад, онҷо абадӣ мемонад ва ӯро азоби хоркунанда аст.

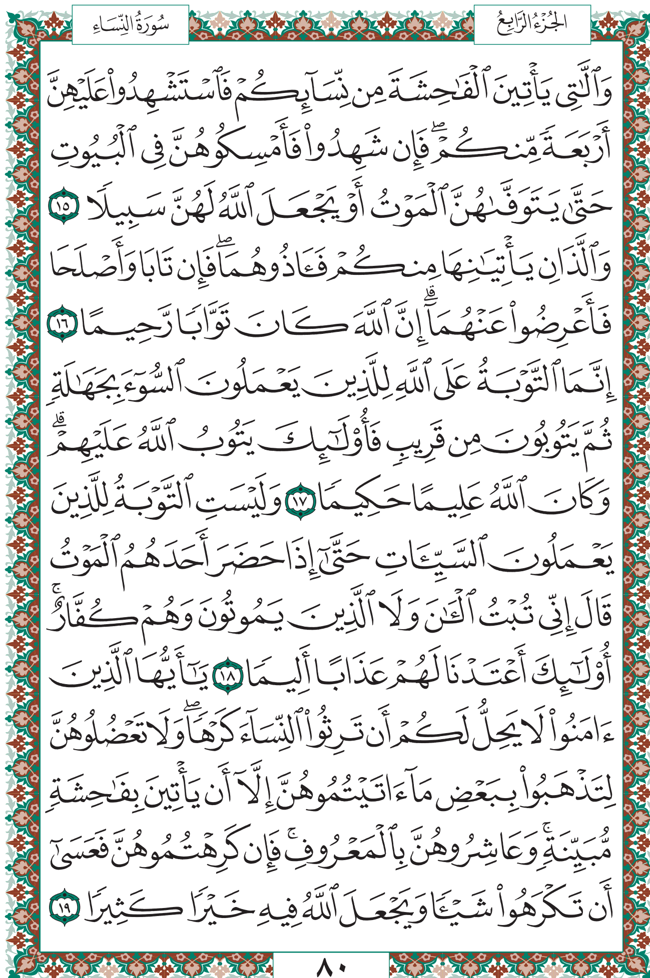
Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.То вақте ки қарзи майит пардохта ва васияташ иҷро нашавад, тақсими дороиаш байни ворисон дуруст нест. Набояд васият аз сеяки мол бештар бошад;

2.Худо аз бепарвоӣ дар тақсими моли мерос ҳушдор дода аст, зеро тақсими он супориши Ӯ ба бандагон аст. Бинобар ин, дар иҷрои он бетаваҷҷӯҳӣ кардан ё ба пуррагӣ онро тарк намудан манъ ва гуноҳи азим аст;

3.Иҷрои амрҳо, парҳез аз ҳаромҳо ва риояи марзҳои Худо аз нишонаҳои имондории шахс аст;

4.Яке аз намунаҳои адолат ва ҳикмати Парвардигор он аст, ки ба бандагони фармонбардораш бузургтарин подошро ваъда дода, исёнкоронро ба уқубати сахт таҳдид карда аст.



وَٱلَّٰتِي يَأۡتِينَ ٱلۡفَٰحِشَةَ مِن نِّسَآئِكُمۡ فَٱسۡتَشۡهِدُواْ عَلَيۡهِنَّ
أَرۡبَعَةٗ مِّنكُمۡۖ فَإِن شَهِدُواْ فَأَمۡسِكُوهُنَّ فِي ٱلۡبُيُوتِ
حَتَّىٰ يَتَوَفَّىٰهُنَّ ٱلۡمَوۡتُ أَوۡ يَجۡعَلَ ٱللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلٗا ١٥
وَٱلَّذَانِ يَأۡتِيَٰنِهَا مِنكُمۡ فَـَٔاذُوهُمَاۖ فَإِن تَابَا وَأَصۡلَحَا
فَأَعۡرِضُواْ عَنۡهُمَآۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ تَوَّابٗا رَّحِيمًا ١٦
إِنَّمَا ٱلتَّوۡبَةُ عَلَى ٱللَّهِ لِلَّذِينَ يَعۡمَلُونَ ٱلسُّوٓءَ بِجَهَٰلَةٖ
ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٖ فَأُوْلَٰٓئِكَ يَتُوبُ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡۗ
وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمٗا ١٧ وَلَيۡسَتِ ٱلتَّوۡبَةُ لِلَّذِينَ
يَعۡمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ حَتَّىٰٓ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ ٱلۡمَوۡتُ
قَالَ إِنِّي تُبۡتُ ٱلۡـَٰٔنَ وَلَا ٱلَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمۡ كُفَّارٌۚ
أُوْلَٰٓئِكَ أَعۡتَدۡنَا لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمٗا ١٨ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ
ءَامَنُواْ لَا يَحِلُّ لَكُمۡ أَن تَرِثُواْ ٱلنِّسَآءَ كَرۡهٗاۖ وَلَا تَعۡضُلُوهُنَّ
لِتَذۡهَبُواْ بِبَعۡضِ مَآ ءَاتَيۡتُمُوهُنَّ إِلَّآ أَن يَأۡتِينَ بِفَٰحِشَةٖ
مُّبَيِّنَةٖۚ وَعَاشِرُوهُنَّ بِٱلۡمَعۡرُوفِۚ فَإِن كَرِهۡتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰٓ
أَن تَكۡرَهُواْ شَيۡـٔٗا وَيَجۡعَلَ ٱللَّهُ فِيهِ خَيۡرٗا كَثِيرٗا ١٩

15 Ва занони шумо, ки муртакиби зино мешаванд, сарфи назар аз муҷаррад ва ғайри муҷаррад будан пас бар онҳо аз байни худ аз чаҳор марди мӯъмини одил шоҳидӣ биталабед, пас агар он чаҳор марди одил бар зинои занон шоҳидӣ диҳанд, пас он занонро ҳамчун муҷозот то вақти фаро расидани маргашон ё то он ки Аллоҳ (ч) барои онҳо ғайр аз ҳабс роҳи дигареро муқаррар созад, дар хонаҳо ҳабс кунед.

Баъди гузаштани чанд муддат Худо барои мӯъминон ғайри ҳабси хонагӣ роҳи дигареро муқаррар гардонид. Минбаъд духтари дӯшизаи зинокор бо сад тозиёна ва як сол табъид маҳкум мегардад, аммо зани шавҳардори зинокор сангсор мешавад.

16 Ва он ду кас аз мардони муҷаррад ё ғайри муҷарради шумо, ки муртакиби зино мешаванд, пас онҳоро бо дасту забон ҷазо диҳед, ки эҳсоси зиллат кунанд ва аз ин амал боз истанд. Пас, агар он ду марди зинокор аз рафтори худ тавба намуда ва аъмолашонро ислоҳ созанд, дар ин сурат аз озорашон худдорӣ кунед. Зеро бандаи аз маъсият тавбакор ба монанди касест, ки гӯё гуноҳ накарда аст. Бегумон Аллоҳ (ч) нисбат ба бандагони тавбакор бағоят Тавбапизири Меҳрубон аст.

Муҷозоти марди зинокор бо дасту забон дар оғоз буд. Вале баъдан он бо задани сад тозиёна ва табъиди як солаи марди зинокори муҷаррад ва сангсори марди зинокори соҳиби ҳамсар мансух шуд.

17 Ҳамоно Аллоҳ (ч) тавбаи бандагонеро мепазирад, ки оқибат ва шумии маъсиятро надониста, дар бораи фарҷомаш фикр накарда, ба он иқдом менамоянд (**ҳолати ҳамаи шахсони муртакибшавандаи гуноҳ, сарфи назар аз он ки қасдан гуноҳ кардаанд ё саҳван ҳамин аст**),[1] сипас қабл аз мушоҳидаи марг тавба мекунанд, Аллоҳ (ч) тавбаи онҳоро мепазирад ва гуноҳҳонашонро мебахшад. Ва Аллоҳ (ч) Донои Ҳаким аст. Аз ҳолати бандагон огоҳ ва тақдиру ҳукмаш ҳакимона аст.

18 Ва Аллоҳ (ч) тавбаи он касонеро намепазирад, ки ҳамеша гуноҳ содир мекунанд ва то вақти муойинаи сакароти марг аз гуноҳони хеш тавба намекунанд, пас чун марг ба якеи онҳо ҳозир гардад, мегӯяд: "**Бешак, ман аз гуноҳонам тавба намудам.**" Ва низ Аллоҳ (ч) тавбаи касонеро, ки дар ҳолати куфр мемиранд, намепазирад. Мо барои ин ҷамоаи то замони омадани марг исёнкор ва касони дар ҳолати куфр фавтида азоби дардовар омода сохтаем.

19 Эй бандагони ба Аллоҳ (ч) имон оварда ва аз Паёмбараш пайравӣ намуда, шуморо раво нест, ки занони падаронатонро ҳамчун мол ба мерос баред. Инчунин шумо ҳақ надоред, ки баъд аз вафоти падаронатон нисбат ба ҳамсарони онҳо тибқи табъи дилатон рафтор карда, онҳоро ба ақди никоҳи хештан дароред ё ба шахси мехостаатон издивоҷ кунонед ва ё онҳоро аз издивоҷ манъ намоед. Ва набояд шумо ҳамсаронатони дӯст намедоштаатонро дар ақди никоҳатон бо қасди зарар расонидан нигоҳ доред, то онҳо аз баҳри баъзеи он чи аз маҳр ва ғайра ба онҳо додаед, гузаранд ва шумо онро аз худ кунед, магар он ки онҳо кирдори қабеҳи равшанеро ба мисли зино муртакиб шаванд. Агар онҳо муртакиби ин амал гарданд, дар ин сурат шумо ҳақ доред онҳоро дар ақди никоҳатон нигоҳ доред ва фишор оред, то бо баргардонидани маҳри додаатон ё харҷи дар ақди никоҳ кардаатон худро аз банди никоҳи шумо раҳонанд. Ва ҳамроҳи ҳамсаронатон бо худдорӣ аз озор доданашон ва некӯӣ намудан муоширати дуҷонибаи хуб кунед. Пас агар онҳоро бо сабабҳои дунявӣ написандед, сабур бошед, зеро шояд шумо чизеро намеписандед ва Аллоҳ (ч) бароятон дар он некии зиёдеро дар дунё ва охират қарор медиҳад.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Амали зино хатарноктарин гуноҳ нисбат ба фард ва ҷомеа аст. Аз ин ҷиҳат оиди он уқубатҳои шаръии сахт омада аст;

2.Худо ба бандагон Бахшандаву Меҳрубон аст. Барои ҳар бандаи гунаҳкор дари тавбаро кушода, сабабҳои расидан ба онро осон сохта, ӯро дар ин роҳ кӯмак мекунад;

3.Ҳар ки қасдан ё саҳван аз фармони Худо сарпечӣ кунад, маълум мешавад, ки вай аз мақоми боазамати илоҳӣ ва асарҳои бади гуноҳ огоҳ нест;

4.Яке аз василаҳои идома ёфтани зиндагонии марду зан он аст, ки бояд нигоҳи шавҳар нисбат ба ҳамсараш муътадил бошад ва танҳо паҳлӯи нохуби ҳамсарашро набинад, балки хубиҳои ӯро низ мадди назар қарор диҳад.

1. Мурод аз калимаи "**ҷаҳолат**" дар ояти карима маънои маъруфи он "**надоштани дониш оиди чизе**" нест, зеро агар касе надониста муртакиби маъсият шавад, ҳоҷат ба тавба надорад, фақат бояд аз ҳукми он огоҳ шуда, дигар ба он даст назанад. "**Ҷаҳолат**" дар ин оят ба маънои он аст, ки ҳар ки ба гуноҳ қасдан ё саҳван иқдом мекунад, ин нишонаи камхирадии ӯст, чунки агар хиредашро ба кор мебурд, ҳатман аз маъсият худдорӣ мекард. Аз ин рӯ, Имом Муҷоҳид (р) мегӯяд: "**Ҳар ки амдан ё саҳван муртакиби гуноҳ шавад, то вақте аз он худдорӣ накунад, ҷоҳил ҳисоб мёебад.**" (**Мутарҷим**)

وَإِنۡ أَرَدتُّمُ ٱسۡتِبۡدَالَ زَوۡجٖ مَّكَانَ زَوۡجٖ وَءَاتَيۡتُمۡ
إِحۡدَىٰهُنَّ قِنطَارٗا فَلَا تَأۡخُذُواْ مِنۡهُ شَيۡـًٔاۚ أَتَأۡخُذُونَهُۥ
بُهۡتَٰنٗا وَإِثۡمٗا مُّبِينٗا ٢٠ وَكَيۡفَ تَأۡخُذُونَهُۥ وَقَدۡ أَفۡضَىٰ
بَعۡضُكُمۡ إِلَىٰ بَعۡضٖ وَأَخَذۡنَ مِنكُم مِّيثَٰقًا غَلِيظٗا
٢١ وَلَا تَنكِحُواْ مَا نَكَحَ ءَابَآؤُكُم مِّنَ ٱلنِّسَآءِ
إِلَّا مَا قَدۡ سَلَفَۚ إِنَّهُۥ كَانَ فَٰحِشَةٗ وَمَقۡتٗا وَسَآءَ
سَبِيلًا ٢٢ حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمۡ أُمَّهَٰتُكُمۡ وَبَنَاتُكُمۡ
وَأَخَوَٰتُكُمۡ وَعَمَّٰتُكُمۡ وَخَٰلَٰتُكُمۡ وَبَنَاتُ
ٱلۡأَخِ وَبَنَاتُ ٱلۡأُخۡتِ وَأُمَّهَٰتُكُمُ ٱلَّٰتِيٓ أَرۡضَعۡنَكُمۡ
وَأَخَوَٰتُكُم مِّنَ ٱلرَّضَٰعَةِ وَأُمَّهَٰتُ نِسَآئِكُمۡ
وَرَبَٰٓئِبُكُمُ ٱلَّٰتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ
ٱلَّٰتِي دَخَلۡتُم بِهِنَّ فَإِن لَّمۡ تَكُونُواْ دَخَلۡتُم بِهِنَّ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيۡكُمۡ وَحَلَٰٓئِلُ أَبۡنَآئِكُمُ ٱلَّذِينَ مِنۡ
أَصۡلَٰبِكُمۡ وَأَن تَجۡمَعُواْ بَيۡنَ ٱلۡأُخۡتَيۡنِ إِلَّا
مَا قَدۡ سَلَفَۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ٢٣

(20) Ва агар шумо шавҳарон қасди талоқ додани ҳамсаратон ва дар ивазаш ҳамсари дигар гирифтанро кунед, дар ин кор бар шумо гуноҳе нест ва агар ба он зане, ки мехоҳед талоқаш диҳед, ба сифати маҳр моли фаровон дода бошед, пас шумо аз он мол ҳаққи баргардонидани чизеро надоред. Зеро бегумон бозпас гирифтани он тӯҳмат[1] ва дурӯғи равшан аст.
(21) Ва чӣ гуна маҳри ба онҳо додаатонро бозпас мегиред ва ҳол он ки байни шумову онҳо алоқа, муҳаббат, баҳрабардорӣ аз якдигар ва иттилоъ ёфтан аз асрори ҳам ҳосил шуда аст?! Баъд аз ин алоқаҳои маҳрамона тамаъ намудан ба моли дасти ҳамсарон кори бағоят зишту нописанд аст. Чӣ тавр чунин мекунед ва ҳол он ки занон дар ивази он ки онҳоро бо калима ва шаръи Худо барои хештан ҳалол гардонед, аз шумо паймони сахт гирифтаанд?!
(22) Ва он занонеро, ки падаронатон издивоҷ кардаанд, ба ақди никоҳи худ надаронед, зеро ин кор барои шумо ҳаром шуда аст, магар корҳои пеш аз зуҳури Ислом гузашт, ки дар баробари он ба ҷавобгар намешавед. Бешак, издивоҷи фарзандон бо ҳамсарони падарон амали бағоят зишт ва боиси хашми Аллоҳ (ҷ) бар анҷомдиҳандааш гашта ва барои касе, ки ба ин кор иқдом мекунад, роҳи хеле бад аст.
(23) Аллоҳ (ҷ) барои шумо никоҳи модаронатон (**модари модар, модари падар ва ҳоказо**) ва духтаронатон (**духтари духтар, духтари писар ва ҳоказо**) ва хоҳарони ҳамтан ё ғайри ҳамтанатон ва аммаҳоятон, инчунин аммаҳои падарону модаронатон /ҳар чи боло раванд/ ва холаҳоятон, инчунин холаҳои падарону модаронатон /ҳар чи боло раванд/ ва духтарони бародар ва духтарони хоҳар, инчунин фарзандони онҳо /ҳар чи поён раванд/ ва он модаронатон, ки шуморо шир додаанд ва хоҳарони ширхораатон ва модарони ҳамсаронатон, новобаста аз он ки баъд аз издивоҷ бо ҳамсарононатон ҳамбистарӣ кардаед ё накардаед ва духтарони ҳамсаронатон (**духтарони аз дигар шавҳар ба дунё овардаи онҳо**), ки ғолибан дар хонаҳои шумо нашъунамо ёфта, тарбият мебинанд /дар сурати дар хонаҳои шумо нашъунамо ва тарбият наёфтанашон низ ҳамин ҳукмро доранд/ ба шарти он ки бо он ҳамсаронатон ҳамбистар шуда бошед, аммо агар бо ҳамсаронатон ҳамхоба нашудаед, пас дар издивоҷи духтаронашон бар шумо ҳеҷ гуноҳ нест ва издивоҷи ҳамсарони он писаронатон, ки аз камари шумоянд, агар онҳо бо ҳамсаронашон омезиши ҷинсӣ ҳам накарда бошанд, ҳаром гардонида аст ва ҳамсарони писарони ширхораатон низ ҳамин ҳукмро доранд ва Аллоҳ (ҷ) бар шумо дар як никоҳ ҷамъ кунонидани ду хоҳари насабӣ ё ширхораро ҳаром намуда аст, магар он чи аз ин навъ корҳо дар даврони ҷоҳилият гузашта буд, зеро Аллоҳ (ҷ) гуноҳони пеш аз Исломро афв карда аст. Яқинан Аллоҳ (ҷ) дар ҳаққи тавбакунандагон Бахшандаи Меҳрубон аст.

Инчунин дар суннати саҳеҳи Паёмбар (с) собит шуда аст, ки ҷамъ кардани зан бо амма ё холааш дар як ақди никоҳ ҳаром мебошад.

Баъзе аз дарсу ибрати оятҳои зикргашта:

1.Вақте мард бо ҳамсараш ҳамбистар шавад, маҳри он зан собит гашта, минбаъд шавҳар, ҳатто агар қасди талоқи занро кунад, ҳаққи ба он маҳр дастдарозӣ ва тамаъро надорад;

2.Худо никоҳи ҳамсари падарро ҳаром карда аст, зеро он амали фаҳшест, ки ақл ва сиришти солим онро намеписандад;

3.Худо дар оятҳои мазкур издивоҷи дурусту нодурусти занонро барои арҷгузорӣ ва пешгирӣ аз дастдарозӣ нисбат ба онҳо бо тафсил баён намудааст.

1. Сабаби тӯҳмат номидани ин амали мардон дар он аст, ки дар замони ҷоҳилият вақте мардон занонашонро дӯст намедоштанд ва қасди талоқашонро мекарданд, онҳоро ба бадмуомилагӣ тӯҳмат зада, дар ҳаққашон чизҳои ғайри воқеиро мебофтанд, то аз онҳо халос шаванд. Занҳо барои он ки шахсияташон бо бӯҳтонҳои шавҳар дар ҷомеа доғдор нагардад, бо додани мол худро аз банди никоҳи мардон раҳо месохтанд. Имом Фахрддини Розӣ (р) иллати бӯҳтон номидани бозпас гирифтани молро ҳамин гуна овардааст. Аммо сабаби бӯҳтон будани чунин амалкарди мардон имрӯз дар он аст, ки вақте мард бо баҳонае қасди аз ҳамсараш ҷудо шуданро карда, моли додаашро аз вай талаб мекунад, ин рафтори мард дигар мардони ба издивоҷи ҳамсари собиқаш рағбатдоштаро ба шубҳа меандозад ва аз никоҳ бо он зан изҳори берағбатӣ менамоянд. Зеро ба худ меандешанд, ки вақте шавҳараш моли додаашро аз вай бозпас гирифт, пас маълум мешавад он зан нуқсони ҷиддӣ дорад. Азбаски кори кардаи мард боиси ба вуҷуд омадани гумони тӯҳмат мебошад, бозпас гирифтани он мол тӯҳмат маҳсуб меёбад. (**Мутарҷим**)